

THE NIGHT SEDER BAIS MEDRASH

TAILORED TO FIT YOUR SCHEDULE AND YOUR NEEDS

Week 1

טוען ונטען - Claims and Counterclaims

שו"ע ע"ה א'-ד', ז'-י"א

לז"נ ר' שמואל-ל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי א-ליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל-ל זאב ע"ה
לז"נ לוי בן דוד שלמה
לז"נ שמואל-ל זאב בן לוי

לז"נ מיכל יעקב בן אברהם יצחק

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

סימן עה סעיף א' א. ברר דברך ממה חייב בו. כאן צריך הלכות טוען כחצו רצונו אם צריכים לזכר תחילה ועיקר טענתו, ולעיל סימן ע' [סעיף ב'] מיירי כשכבר ציררו תחילה טענתו, אלא שטען הנחבע עוד שיש לו עדים שפרעו, אם חייב להביא עדים, ושם צלו והכחישו, מה דינם. ודין

סימן עה

אם המלוה והלוה צריכין לברר הטענות

(וכל דיני המחייב שצוה מן המורה או מדרבנן ומי שאינו יכול לשבע וכל שטוען המוצע והנחבע צרי ושמה) ובו כ"ה סעיפים

א אלא התובע את חברו בבית דין מנה לי בידך בית דין ^אאומרים לו ^אברר דברך ממה חייב לך הלוית אותו או הפקדת בידו ^אאו הזיק ממנוך שאיפשר שהוא חושב שחייב לו ואינו חייב לו וכן הנחבע אם משיב אין לך בידי כלום או איני חייב לך כלום ^אצריך לברר דבריו

ציונים ומקורות סימן עה א. כל הפעם מהמב"ס רש פ"ו מהלכות טוען. סימן עה 1 כ"ה במהדורות שבי"ד גריפו וממהדורות שטי"ה ואילך ובטור. ב"דיר: דבר.

מלוה, וסבר שבוה נפטר ממוצו, ומשום הכי משיב שאין לו צדו כלום, וזה אינו ע"פ הדין. לפיכך אומרים להן חצרו דבריהם לפני הדיינים והן יודיעו אתכם אם הדין עמכם, כן מצוה צרמב"ס פ"ו דטוען [נה"א] והמגיד משנה שם. ולפ"ז קילרו הטור [סעיף א'] והמחבר בהעמקה לשון רמב"ם צ"ל הלוית לו או הפקדת צדו או הזיק ממנוך, דמה לי הלוואה ומה לי פקדון או הזיק, אלא ר"ל ברר דברך אם הלוית או הפקדת או הזיק, או לא היה שום אחד מהן אלא שאתה חושדו שגגך כך וכו'. ועיין בפרישה [דרשה] שם הוכחתי דהטור ס"ל דמוכח מדברי הרמב"ם דלאו משום טעות לחוד צריך לברר, אלא גם משום חשד שאתה חושדו שחבע לו מה שאין לו צדו, ומהאי טעמא צריך לברר גם אם היה הלוואה או היה פקדון כפשוטו, ע"ש: ב. צריך לברר דבריו דשמוא ברי, וכחצו צ"ל פקדון המוכר צית

סימן עה סעיף א' א. התובע את חברו בו. אסור לטעון שקר כדי לעכזו ואע"פ שהוא זכאי, כגון מי שהיה נושה בחבירו מנה, לא יטענו מאתים כדי שידה צמנה ויחמיצ שצוה ויגלגל עליו ממקום אחר. היה נושה מנה וטענו מאתים, לא יאמר אכפור הכל צ"ל ואודה לו צמנה ציו לציני כדי שלא אחמיצ לו שצוה המורה. היו שלשה נושים מנה באחד וכפר בהן, לא יהיה אחד חוצע ושוים מעידים, וכשיצאו ממנו יחלקו. היה טוענו מנה ע"פ עד אחד וכפר בו, לא יאמר לאחד בוא אני ואחא ונעידנו ונזיל גזילה מתחת ידו. כל זה מהמב"ס מהש"ס פרק שבעה העדות [דף ל"א ע"א] והמספחא דשבעות פרק ה' [ה"ב] ורמב"ם סוף הלכות טוען ונטען וסמ"ג עשין ק"ו. ולא ידעתי למה לא הזכירו הטור והמחבר צדוק מקום דיינים אלו: ב. אומרים לו ברר דברך בו, ואם צירר טענתו ואמר שיש לו עדים, עיין לעיל סימן ע' סעיף ב'. כתב צ"ח [סעיף ד'] וז"ל, כתב מהר"ד כהן

בתשובתו בית צ' חדר א', מי שיש לו דין על חבירו והנחבע מוחזק, אין אומרים להוציאו ולהניחו צד שלישי ואחר כך ידונו, דכל מילתא דעבידא לגלוי לא מטרחינן צ"ד, דילמא חכה הנחבע וינאל מחזיק דין בו, ועיין לעיל סימן ע"ב צדן תפיסה לא משמע כן, עכ"ל ד"מ. ולא ידעתי היאך לא משמע כן בסימן ע"ב, ונראה עיקר כמהר"ד, וכן המנהג: א. או הזיק ממוצו. אמור היאך נחמיצ לך, שהרי אפשר שידמה שהוא חייב, כגון שחשדו שגגנו, או שאמר לו שאחך לך מנה וכיוצא בזה, עכ"ל רמב"ם [פ"ו מטוען ה"א]. וכחצו הסמ"ע ס"ק א' דהטור והמחבר קילרו בהעמקה לשון רמב"ם צ"ל הלוית לו או הפקדת צדו או הזיק ממנוך, דמה לי הלוואה ומה לי פקדון או הזיק, אלא ר"ל ברר דברך אם הלוית או הפקדת או הזיק, או לא היה שום אחד מהן אלא שאתה חושדו שגגך כך וכו'. עכ"ל. ולפע"ד לא קילרו כלום, דכונת הרמב"ם לומר שהצ"ד חוששים שידמה שהוא חייב, כגון שחשדו שגגנו בו, אבל אין כונתו שהצ"ד יאמרו לו אלא שאתה חושדו שגגנו בו, רק שאומרים לו ברר דברך הלוית או הפקדת בו, וכשישיב הלוית סגי, ואם חצו מפני שחשדו שגגנו בו, ישיב האמת אני חושדו בו, כן ג"ל. גם מ"ש בסמ"ע [שם] שפרישה הוכיח דהטור ס"ל דמוכח מדברי הרמב"ם דלאו משום טעות לחוד צריך לברר, אלא גם משום חשד שאתה חושדו שחבע לו מה שאין לו צדו, לא ידענא הוכחה בטור: ד. צריך לברר דבריו. ואומרים צ"ל לנטען, השב על טענתו ופרש המשובה כמו שפירש זה טענתו, ואמור אם לית ממנו אם לא לית, הפקיד

באר הגולה

סימן עה סעיף א' א. לשון הטור [סעיף א'] צדס הרמב"ם רש פ"ו מהלכות טוען ונטען. וכחצו הרב המגיד, דברים אלו פשוטים צעמם, ויש להם סמך בגמרא ממ"ש וכשמשיבין אותו אומרים לו לא על דמך וכו', שבעות [דף כ"ט ע"א], וממ"ש בפרק זה צורר צמנה, כיצד אתה יודע שזה חייב וכו' [דף כ"ט ע"א], והוא מחשש שמה יטעו העדים ויחשבו שהוא חייב לו לפי קרוב אצל עמנו.

ביאור הגר"א

סימן עה סעיף א' א. התובע בו. כמ"ש בטהדרין כ"ט א', וכ"ש שיש לחוש לצע"ד עמנו, *ועיין צמדים כ"ה [ע"א] וכשנעונו כ"ט [ע"א]: ב. (ליקוט) הלוחית בו. שממך כן יפצור, ועיין ש"ך [סק"ג]

באר היטב

סימן עה סעיף א' א. ברר. כתב הש"ך [סק"א] דאסור לטעון שקר כדי לעוון הדין או כדי לעכזו ואע"פ שהוא זכאי, כגון מי שהיה נושה בחבירו מנה, לא יטענו מאתים כדי שידה צמנה ויחמיצ שצוה ויגלגל עליו ממקום אחר. היה נושה מנה וטענו מאתים, לא יאמר אכפור הכל צ"ל ואודה לו צמנה ציו לציני, כדי שלא אחמיצ שצוה לאורייתא. היו שלשה נושים באחד וכפר בהן, לא יהיה אחד חוצע ושוים מעידים, וכשיצאו ממנו יחלקו. היה טוענו מנה ע"פ עד אחד וכפר בו, לא יאמר לאחד צא אני ואחא ונעידנו ונזיל גזילה מתחת ידו. כל זה מהמב"ס מהש"ס פרק שבעה העדות, ולא ידעתי למה לא הזכירו הטור והמחבר צדוק מקום דיינים אלו, עכ"ל: ב. חושב. ז"ל הד"מ, כתב מהר"ד בתשובה, מי שיש לו דין על חבירו והנחבע מוחזק, אין אומרים להוציאו ולהניחו צד שלישי ואחר כך ידונו, דכל מילתא דעבידא לגלוי לא מטרחינן צ"ד, דילמא חכה הנחבע וינאל מחזיק דין בו, ועיין לעיל סימן ע"ב צדן תפיסה לא משמע כן, עכ"ל ד"מ. ולא ידעתי היאך לא משמע כן בסימן ע"ב, ונראה עיקר כמהר"ד, וכן ברכי יוסף לעיל סימן י"ח אות ג', ולמד מזה בק"ו לגידון תשובת בית יעקב סי' ט"ו דאסור לדיין לשקד ולומר איני יודע כדי שיוסיפו דיינים בו, ע"ש,

פתחי תשובה

סימן עה סעיף א' א. ברר דברך. עיין באר היטב [סק"א] עד היה נושה מנה וטענו מאתים, לא יאמר אכפור הכל בב"ד בו. ועיין בתשובת חות יאיר סי' קל"ו שכתב וז"ל, רק שבזה קשה, [אחר] שאם ישיב זה לתובע כמים פנים לפנים, ועם עקש התובע (שקר) [שלא] בדין יתפתל וישיב להר"ם, וחזק לב"ד יודה מה שחייב לו ויתן לו, מה פעל און, והלא טוב היה זה מאשר יודה לו מנה בב"ד ויפסקו לו שבועה דאורייתא כמודה מקצת, ולפי האמת משפט שוא ושבועת שוא הוא, ר"ל חנם, אחר שנחבע יודע שאינו חייב לו רק מנה. אלא על כרחין אחר שהדיין פוסק כדין תורה לפי הטענות, אין בו חשש משפט שוא, וממילא גם השבועה אינה שבועת שוא, וטפי קפדינן על דיבור בעלמא שיכחיש הנחבע לפני ב"ד בדיבור קל את מנה שחייב לו, אף שדעתו לפרוע לו מה שחייב לו עתה, וגם מאז מה שרוצה לגלגל עליו [ממה שישבע על מגן]. ואף שחבירו עשה שלא כהוגן, לא ישיב לו כמעשהו, עכ"ל, והביאו ג"כ בספר

אמרי ברך

סימן עה ש"ך ס"ק א'. לא יאמר לאחד בא אני ואחא בו. כ"ה, צ"ע דכחצו"ג שקולא משקל, עיין מסכת שבעות דף ל"א ע"א דמסקין שם בגמרא דלמר ליה ודאי חד סהלא אית

דאה חת"ס

אללך או לא הפקיד, גולתו או לא גולתו, שכתמו או לא שכתמו, וכן נשאר הטענות. ומפני מה אין מקצלין ממנו תשובה זו, שמא טועה הוא בדעתו ויצא להשבע על שקר, שהרי אפשר שהלוחו כמו שטען, והחזיר זה את החוב לצנו או לאשמו, או שנתן לו צמחנה כנגד החוב, וידמה דעתו שנפטר מן החוב, לפיכך אמרין לו היאך תאמר איני חייב כלום, שמא אתה מתחייב מן הדין לשלם ואין אתה יודע, אלא הודיע לדיינים פירוש הדברים, והם יודיעוך אם אתה חייב או אין אתה חייב, עכ"ל רמב"ם [שם]. וכתב הב"ח [סעיף א'] שגראה מדבריו, שאם המוצע תבעו בכתב, והוא משיב ג"כ בכתב, אין צ"ד נוקקין לאחד יותר מלחבירו, אלא אומרים לשניהם פירשו טענותיהם, ואם אינם מפרשים לא זה ולא זה, חזר הדין כאלו פירשו שניהם טענותיהם, ופוסקים להם הדין, אבל אם תבעו בכתב, מנה יש לי אצל פלוני, והוא משיב יבצר ויפרש מאיזה דא אני חייב לו כי איני יודע משום חוב, אז אומרים צ"ד למוצע אמור לו מאיזה פנים, הלוי' או הפקד' כו'. ה' דשמוא טועה ב'.

שי"ד ב"ה
עין
נמשכה
ר"א
חיים
ק"ג
וקש"כ

1234567

מנהגות
קניסבורג
ער"פ ט"ע

ד' ק"ג ע"א [ב"ב ל"ז ע"א מדפי הרי"ף] דלא דייקין בדבריו של אדם שיהיו כנגדו אם לא אמרן ממנו, ולעולם אמרין דרךך שטות הוא דינר: ג' ואפילו היה חכם גדול אמרין לו אין לך הפסד שתשיב על טענתו ותודיענו כיצד אין אתה חייב לו. הגה ר"י ואם אינו רוצה לזכר דבריו *ואם נראה לדיין שיש רמאות בדבר יפסיד *ואם לאו אלא שגראה לדיין שאינו יכול לזכר וכיוצא בזה אין מחייבין אותו משום שאינו מזכר דבריו דאין אומרים לו צר דברך אלא משום כדי להוציא הדין לאמיתו משום דנפיש רמאים ועיין לעיל מה שכתבתי סימן ע"ז סעיף י"ז.

ב' מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים יו"ח חייב לישיבע מן התורה שאינו חייב לו אלא חמשים ונותן החמשים שהודה ה"א ואם יש אחר

ציונים ומקורות (ג) מדפי פ"ק דצ"מ סי' רכ"ג והר"ש נמשכה כלל ק"ז סי' ר"י ד"מ א'. (ג) עין ד"מ ס. במהדורת הש"ך ועוד: אחר.

צ' בשם הנ"י פרק המוכר הבית דף ק"ג ע"א, דלא דייקין בדבריו של אדם שיהיו כנגדו, אם לא אמרן ממנו, ולעולם אמרין דרךך שטות הוא דינר ללא נזק, ע"כ. ומיפשתי ולא מלאמיו: ה' אם נראה לדיין ב'.

כתב הר"ש נמשכה כלל ע"א סימן ה', ב' ניקש שהמוצע יבצר דבריו והמוצע אינו רוצה, דלא ישיבעו להנחבע, כי שבעה היסת תקנת חכמים היא ולא ישיבעו אלא בטענה מזכרת, ע"כ, ומציאו צ"י [מחודש א']

וד"מ [סעיף א'] וסמ"ע ס"ק ה'. וגראה דמיירי שהצ"ד מסופקים ואין יכולים לעמוד על דעת המוצע אם יש לו רמאות בדבר, דאי נראה להם שיש לו רמאות בדבר, אפילו בשבועה לאורייתא דלאו תקנת חכמים היא, לא משענין ליה, ואם נראה להם שאין רמאות בדבר, אפילו בהיסת משענין ליה, אלא ודאי כדאמרן: סעיף ב' ה' חייב לישיבע מן התורה. אמרין בש"ס צמח דוכתי [ב"מ ג' ע"א], מפני מה אמרה מורה מודה מקנת הטענה ישבע, חזקה אין אדם מעי' בפני בעל חובו, והאי ככוליה בעי' דנכפריה, והאי דלא כפריה, משום דאין אדם מעי' פניו, והאי ככוליה בעי' דלודי ליה, והאי דלא אודי ליה, אשחמוטי הוא דקמשתמיט מיניה, סבר עד דהו' לי זוי ופרענא ליה, ואמר רחמנא רמי שבעה עליה, כי היכי דלודי ליה ככוליה: ה' ואם יש אחד שמשפיעו ב' דיני עד מקייע יתבאר על נכון לקמן סימן פ"ו סעיף ו', עיין מ"ש שם:

טורי זהב

סימן עה שו"ע [סעיף ב']. עיין סימן ע"ג סעיף ב', כתבתי בדין מודה מקצת, באם מודה שחייב לו מקצת על איזה זמן לא עכשיו:

ביאור הגר"א

(ע"כ): ג' ואפילו היה ב' צ"ק ע"א [ע"א]: (ליקוט) ואפילו היה ב' ר"ל, דא"ל שהוא טועה (ע"כ): ד' אם נראה לדיין. כמ"ש בשבועות ל' ב' מנין לדיין שידע דגין שהוא מרומה כו', ובסנהדרין ריש פ"ד [ל"ב ע"ב] הא דגין מרומה, ועיין רא"ש שם [סי' א'] ועיין לעיל סימן ט"ז סעיפים ג' ד': ה' ואם לאו. כמו שהוכיח הר"ש [שבועות פ"ו סי' י"ח] ממ"ש בשבועות מ"ב א' והא אמרת כל מילי כו'. ועיין לעיל סימן ט' סעיף ב' מש"ש שם [סק"ט] מסוגיא דב"ב ה"ל [סק"ג] וסוגיא דשבועות ה"ל וסוגיא דריש פ"ג [דסנהדרין כ"ג ע"ב]

באר הגולה

ב' ואם הנחבע טוען שהמוצע יבצר דבריו והמוצע אינו רוצה, אין להטיל שבעה על הנחבע, כי שבעה היסת תקנת חכמים ולא ישיבענה אלא בטענה מזכרת. משום הר"ש כלל ע"א סימן ה', מחודש סעיף א'. ג' כתב הנ"י בפרק המוכר את הבית דלא דייקין בדבריו של אדם שיהיו כנגדו אם לא אמרן ממנו, ולעולם אמרין דרךך שטות דינר. סמ"ע [סק"ב]. סעיף ב' ד' משנה שבועות דף ל"ח ע"ז ובכמה דוכתי, ובריש מניעא דף ה' ע"א יליף לה מקרא [שמות כ"ב ח'] אשר יאמר כי הוא זה.

באר היטב

המנהג. ש"ך [סק"ב]: ג' טועה. ז"ל הסמ"ע [סק"א], בפרישה הוכחתי הטור ס"ל דמוכח מדברי הרמב"ם דלאו משום טעות לחוד צריך לזכר, אלא גם מפני השטות שאנו מוסדין אותו דשמוא אינו טוען האמת, ומתאי טעמא צריך המלה לזכר אם היה הלוחה או פקדון, עכ"ל: ד' הפסד. כלומר, אע"פ שחכם כזה ודאי אינו טועה דגין, מ"מ אין לך הפסד להוציא מההשד, וגם מטעם דאין אדם רוצה חוב לעצמו. סמ"ע [סק"א]: ה' רוצה. כתב הב"ח שגראה מדברי הרמב"ם, שאם המוצע תבעו בכתב, והוא משיב ג"כ בכתב, אין צ"ד נוקקין לאחד יותר מלחבירו, אלא אומרים לשניהם פירשו טענותיהם, ואם אינם מפרשים לא זה ולא זה מפרשים, חזר הדין כאלו פירשו שניהם, ופוסקים להם הדין, אבל אם תבעו כסם מנה יש לי אללך, והוא משיב יבצר ויפרש מאיזה דא אני חייב לו כי איני יודע משום חוב, אז אומרים צ"ד למוצע אמור לו מאיזה פנים, הלוי' או הפקד' כו'. ש"ך [סק"א]:

אמרי ברוך

לי ותא אתה קום הסם ולא תימא ולא מדי: רמ"א סעיף א'. שיש רמאות בדבר יפסיד. נ"ב, עיין לעיל סימן ט"ז סעיף ה' משרבו בני דינין כו' יע"ש, וז"ל:

חידושי חתם סופר

סימן עה ש"ך סי' ה'. דף קצ"ג. נ"ב, והוא שם ק"א ע"כ:

לאורייתא, וילפינן מדכמינן בפרשת שומרים [שמות כ"ב ח'] כי הוא זה, ופירוש, שיאמר הנפקד דבר זה מקצת מתביעמן נחם צדי לשמור, ועליה סיים הפרשה ואמר [שם י'], שבעה ה' תהיה בין שניהם, וה"ה במדה מקצת בטענה מלוה. אבל בכופר הכל לא הצריכנו המורה לטענה, משום

שמייעו יד^(א) ישי אומרים שפוטרו משבועה
ישי אומרים שאינו פוטרו. (ועיין לקמן סימן פ"ו סעיף ו').

ג. א"א לא תבעו אדם אלא הוא מעצמו
אמר ח"ה^(ב) מנה היה לאביך בידי ונתתי לו חמשים
ונשאר לו חמשים^(ג) פטור אף משבועת היסח.

ציונים ומקורות (ד' המוס' ב"מ ב' ע"ב ד"ה ולחיו והל"ש שם פ"א סי' ג', [ומהדפ' שם סי' י"ט. ד"ה ג', וכן הסמך הפוסקים והטור ס"ג. (ה) בעל התרומות שער ב"א ח"ה ס"ב והמב"ס פט"ו מטוען ה"ה. ד"ה שם. ובציוני הש"ך: ובסמ"ע נרשם ג"כ רמב"ם, והטור כמ"ס בעל התרומות וצ"י סימן פ"ד סעיף ד' בשם, אבל בלח"ה, ועיין ב"מ סימן פ"ד ס"ו. (ו) צ"י סימן פ"ח סעיף ל"ד בשם בעל התרומות שער ו' ח"ב סט"ו ושם ל"ס ח"ג ס"א והמב"ס פ"ד מהלכות טוען דין ה'.

בסוף סימן פ"ד כתב שחי הדעות לענין לפוטרו משבועת היסח בכופר הכל, ובשני המקומות הסכים הטור שיכול לפטור, וכ"כ הרא"ש [ב"מ פ"א סי' ג'], וילפינן לה מק"ו, אם עד אחד שמציא הנובע מוקיף את הנחבצ המוחזק לשבועה, ק"ו שעד אחד שמציא הנחבצ המוחזק שיפטרו מהשבועה, וכן כתב מור"ם ד"מ סימן זה [סעיף ג'] ובשו"ע לקמן סימן פ"ו סעיף ו', ע"ש: **סעיף ג' ה"ה מנה היה לאביך בידי ב' פטור** ב' הטעם, דהו"ל כמשיב אצידה כיון דלא תבעו ולא ידע מזה, ומשיב

סעיף ג' ה"ה מנה היה לאביך בידי ב' כתב הסמ"ע [סק"ח ח"ל, והא דקאמר לאביך, אין לומר משום דלילו אמר כן לחבריה, יכול לומר ידעתי מזה ודעתי היה למנוע לך הכל, דהא כתב הטור בסימן (פ"ו) [פ"ח] סעיף י"ו [והמחבר שם סעיף י"ד] בביאור בזה חילוקים, דרואין אנו אם כמערים קדם הנחבצ או לא, והו"ל לחלק ג"כ כאן בהכ"ל. אלא אורחא דמילתא נקט לאביך, דמסתמא המלוה או המפקד מונע פקדונו או הלוואתו, משא"כ אציד שמת, וכ"כ המוסקופט ע"פ שיטת פירושם, אלא שלפ"ו גם בסמון סעיף ו' הו"ל לומר אביך הלוה ב', ושם נקט לשון הטור הלוהתי ב', עכ"ל. ודבריו סתומים. גם מ"ש אלא שלפ"ו גם בסמון סעיף ו' הו"ל לומר אביך הלוה ב', לא ידענו מאי קאמר. אבל אני אפרש, דלקמן סימן פ"ח סעיף ל"ב כתבו הטור והמחבר [בטור סעיף ל"ד], אמר לו מנה לך או לאביך צדי ופרעמין

מחלה, והשיב זה לא הייתי זכור אך אתה הזכרתני, יודע אני שלא פרעתי כלום, פטור ואפילו משבועת היסח, שאינו אלא כמשיב אצידה, ע"כ. ושם לא חילקו בין מערים או לא, משום כיון שזה ענינו מודה שלא היה זכור, א"כ אינו כמערים, משא"כ כאן שאומר ידעתי מזה ודעתי הייתה למנוע לך הכל אפילו לא הזכרתני שצו מלאחי בסמ"ע הישנים בסוף הספר בלוח הטעויות מחלק בדיאל כמ"ס ח"ל, בס"ק ח' אין לומר ב', יכול לומר ידעתי ב', ור"ל לאפוקי אם אמר (הזכרתני) [א"תה הזכרתני] דלכ"ה הו"ל כמשיב אצידה, כיון דהוא הזכירו, וכמ"ס בסוף סימן פ"ח ודוק, עכ"ל

ער' סח"ע

בסוף הספר, ומ"מ אינו מוכרח שיהיה בזה חילוק בין כמערים או כמודה, דדוקא לקמן סימן פ"ח סעיף י"ד מחלקין בזה משום שבענין מחילה חטים, מה שאין כן הכא שלא הייתה מחילה כלל. וכן נראה לכאורה מדברי בעל התרומות שער ו' ח"ב [פס"ו] בשם הרמב"ן ח"ל, יש לנו לזכור, לזה שאמר למלוה מעצמו מנה לך צדי ופרעמין מחלה, הסיבו מלוה לא הייתי זכור אך אתה הזכרתני וזכרתי שהלוהתיך מנה ולא פרעתי לך, מי אמרינן ה"ו מודה במקצת ונשבע, או לא. ובהו השיב הרמב"ן ח"ל, וזו צדינו היא, שאין מודה מקצת חייב אלא כשקדמה תביעה להודאה, אפילו בזכור מעצמו כגון שהודה לו בחמשים ואמר לו מנה שלם אתה חייב, פטור, כדאמרינן בשבועות הדיינים [שבועות מ' ע"ב] טענו חטים וקדם והודה לו בשעורים, אם כמודה פטור, דשמעת מינה שאף על פי שהשלים דבריו ונמלא טענת חטים ושעורים והודאה בחד מהם, פטור, משום דבעינן טענה שלמה ואחר כך [ההרא"ה] במקל, ולשון חמשים נמי כך הוא, מודה מקצת הטענה ב', [וכ"כ הרמב"ן] בספר המלחמות פרק הניחין [גיטין כ"ה ע"א מדפי הרי"ף]. משמע שהשאלה הייתה בטוען הזכרתני, והרמב"ן השיב דאפילו בזכור מעצמו לא הו"ל מודה מקצת, כיון שלא קדמה תביעה להודאה, ומייתי ראייה מטעמו חטים והודה לו בשעורים, ולא מחלק בזהוה לו חמשים וזכור שחייב לו מנה בין מודה [לכמערים], משום דדוקא בטענו חטים כיון שהיתה מקצת תביעה, יש לחלק בהכ"ל, משא"כ בזהוה לו בחמשים שלא הייתה שום תביעה כלל, בכל ענין פטור. ואפילו אם מתנא לומר דכאן נמי יש לחלק בין כמערים או כמודה [וכן לר"ד הא] גאון שהצאנו לקמן סוף סימן פ"ח [סק"ה] דאפילו ציורש יש לחלק בין כמערים או כמודה, ע"ש, מ"מ נשמע דהיכא דאין הדיין חייב, וכמ"ס לקמן כמערים או כמודה, והוא אומר ידעתי שאתה חייב לי ובעדתי היה למנוע ממך מנה, פטור משבועה לאורייתא, ובשבועת היסח נראה דחייב, וכמ"ס לקמן סימן פ"ח סעיף ל"ב [סק"ה] דלענין שבועת היסח לא נענין שחקדוס תביעה להודאה, ואפילו להטור והמחבר שם, דוקא שטוען לא הייתי זכור, א"כ פטור משבועת היסח, משא"כ הכא שטוען ידעתי וטוען ברי, חייב היסח, ואולי יש לפרש גם דברי הסמ"ע לענין דינא כדפרישית, ודוק*: (א) פטור ב'. דהו"ל כמשיב אצידה, ועיין מ"ס לקמן סימן פ"ח סעיף ל"ב [סק"ה] בשם רב האי ושאר פוסקים באריכות מדיינים אלו:

כ"ה בד"ר, בד"א: או

משה"א סק"ב

ביאור הגר"א

ירושלמי [שבועות פ"ו ה"ב], ע"ש. ועיין ד"מ [סעיף א']: **סעיף ב' ה' י"א שפוטרו. כמ"ס בשבועות מ' א' לכל עון כו' אבל קם לשבועה כו', וזי היכי דז' עדים קם למנוע בין לחייב בין לפטור, ה"ה בעד אחד לענין שבועה, ועוד ק"ו איהו כח מרובה כו' (כמו שנתבאר ברא"ש ריש ג"מ ס"ה ג'). ועוד ראייה ממ"ס ב"מ ד' [ע"א] דעדים מחייבין שבועה מק"ו דפיו ועד אחד, ואם איתא מה לפיו ועד אחד שאין פוטרינן משבועה כו'. ועוד ראייה ממ"ס שם [ע"ב] דקא מסייע ליה שטרא, כל שכן בסיוע *עד אחד: (ליקוט) י"א ב'. וכן פסק [הרמ"א] בסימן פ"ו סעיף ו' (ע"כ): ה' י"א שאינו פוטרו. ממ"ס [ב"מ] ל"ה ב' השוכר פרה כו', ואם איתא, הרי השואל מסייע לשוכר, למה ישבע. ועוד, ממ"ס בשבועות מ"ה [ע"א] אמר רש"י א' אם יש עדים, משמע בעד אחד לא, ושם [ע"ב] המפקד אללו בשטר נרץ להחזירו בעדים, ופירש ר"ת שם ד"ה בשטר, לפטור (שבועה) [בלא שבועה], הא בעד אחד לא. וקמ"ג [בגהות מיימוני] ריש**

בב"א דע"א

הלכות טוען אות ג' [הבא ראייה ממ"ס צירושלמי] [פרק המפקד ה"ו עין שם, וצ"ח שם כ"ד ע"א מדפי הרי"ף והל"ש שם סי' כ'] ואימתי שומר חנם חייב שבועה בזמן דליכא עדים כו'. **סעיף ג' ה' א"א לא. שבועות מ"ב א' ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה כו': (ליקוט) א"א ב'.** במחמ"י שם [שבועות ל"ח ע"ב], ובגמרא מ"ב א' ורבי' ל"ל כו', ושם ב' ומי מצינן כו' (ע"כ): ט. אף ב'. דשבועת היסח הטעם כמ"ס שם מ' ב' חזקה אין אדם מונע כו', משא"כ צאנו מוצעו:

באר היטב

סעיף ג' ה' היסח. כתב הסמ"ע [סק"ח] הטעם, דהו"ל כמשיב אצידה דפטור משבועה,

חידושי ריק"א

סימן עה. סמ"ע ס"ק ד'. וגם סוף סימן פ"ד כתב. ל"ב, וטוען אציד יודע אם נחשיבתי ועד אחד מסייע דלא ליה, לכאורה לדעת המשנה למלך פ"ה מהלכות שאלה (ה"ו) דאינו פטור היכי דאין הנחבצ טוען ברי. אולם מדברי הרמב"ן במלחמות פ"א דמ"מ (א' ע"א מדפי הרי"ף) והרא"ש שם [סי' ג'] מובא דאין חילוק בזה: ש"ך ס"ק ט'. דדוקא לקמן סימן פ"ח סעיף י"ד. ל"ב, עיין

סעיף ד' (יא) וישבע מן התורה על השאר כו'. עין מ"ש לקמן סימן פ"ו ר"ש סעיף ה' [סק"ב]: (יא) אב"א כתבו שפר כו'. פירוש, ואין הלכה מודה על מה שזכרנו או קנין, ועל זה כתב הנ"ל [מחודש ג'], ואינו נראה צעיר. דאע"ג דשטר הוא הילך, היינו היכא דמודה מה שזכרנו [דבכ"ג מודה הנ"ל דשטר הוא הילך וכמ"ש לקמן סימן פ"ח סעיף כ"ח [סק"ט], ע"ש], והנ"ל מניין מ"ש הגהת מרדכי [שבוועות בנוסחא אחרת מפרק כל הנשבעין ח' ע"ב] ודוקא בעדות בעל פה כו', ע"ש דהגהת מרדכי מיייר להדיא שאין הלכה מודה, ולא כהנ"ל [סעיף ב'] שהשיג על הנ"ל, וכבר שמענו למעלה שזכרנו דקא מודה, עין צ"ח ובהגהת מרדכי שם ותראה שכן הוא *והנ"ל טעה. והיה מי שחולק שכתב הר"ב, הוא הנ"ל ומצינו בד"מ [שם], והיינו שכתבו הנ"ל וד"מ ועין צה"ר ר"ש פרק שבעה דיניין [שבוועות י"ז ע"ב מדפי הר"ף]. ר"ל דלא פטר הכס אלא משום שזכרנו קרקעות, משמע לכאורה, הא לאו הכי לא היה הילך*, ונפקא מינה במקום דלית ליה קרקע, דאע"ג דאין ק"ל דאף על גב דלית ליה קרקע הו"ל שטר הילך, כמ"ש לקמן סימן פ"ח סעיף כ"ח (מ"ו) [מ"ט], היינו דוקא היכא דקא מודה, אבל אם אינו מודה לא שייך הילך אלא"כ יש לו קרקע, דלא פטור משום שזכרנו קרקעות, או משום דכיון שאינו יכול *לכפור הוא הקרקע הילך, כמו שפירש רש"י ר"ש פ"ק דמ"ע [ד' ע"ב ד"ה טעמא], וכן נראה עיקר לדינא. ומדברי הסמ"ע ס"ק י' וי"א נראה שהבין דברי הר"ב דמיייר בשטר שזכרנו קרקעות, ולפנינו הראשונה הוא הילך משום שטר שזכרנו קרקעות, והסברא האחרונה חולקת בזה, וגם נראה מדבריו דשטר אין חילוק בין מודה או לא, וזה אינו וכמ"ש. ועוד, דא"כ קשה דכאן כתב הר"ב שמי דעוה, ולקמן ר"ש סימן פ"ו כתב הר"ב, וי"א דמשכון חשיב הילך דהא אפילו שטר חשיב הילך. משמע דשטר ליכא מאן דפליג. אלא ודאי דפרישית, ודוק: (יב) (א) ויש מי שחולק כו'. כתב הסמ"ע [סק"א], עין מ"ש לקמן פ"ו דנראה דהדין עם החולקים, עכ"ל. וי"ל, דר"ל

ד כפר בכל ועדים הגה' וי"א דווקא מעידים שחייב לו שהעדים מעידים על פה חמשים וכלל קנין י"א אבל אם כתבו חמשים וישבע מן שטר או שיש כאן קנין אין התורה על השאר עדים מחייבין אותו שזכרנו שלא תהא ה'הודאת דשטר הוא כהילך י"א ויש פיו גדולה מהעדאת מי שחולק ועין לקמן ר"ש עדים.

סימן פ"ו. ציונים ומקורות (ז) הגהת מרדכי פרק כל הנשבעין בנוסחא אחרת מפרק כל הנשבעין ח' ע"ב ד"מ ב'. (ח) כ"י מחודש סעיף ג' בשם ר"ן פרק שבעה דיניין י"ז ע"ב מדפי הר"ף. ד"מ שם. ובציוני הש"ך: מה שכתבנו כאן בסמ"ע כ"י מחודש סעיף ג' בשם הר"ן פרק שבעה דיניין, ליתא, דכ"י חולק בן משפחה, רק שכתב, עין צ"ח פרק שבעה דיניין, וכן הוא בד"מ.

גדול מהעדאת עדים הללו שאומרים שחייב לו מקצת תביעותיו, וזכמה ענינים מצינו שהעדים מחייבים אותו אף מה שאינו חייב ע"פ עצמו, כגון מודה בקנס, וגם אינו נעשה רשע על פי עצמו: י' אב"א אם כתבו שפר. פירוש, שיש שטר צד המוצע שכתבו צד בפנינו עדים "להוה" פלוני לפלוני חמשים, וה"ה אם כתבו דהשטר שפלוני "הוה" לפנינו שחייב לפלוני חמשים, דכל שטר יש בו שזכרנו קרקעות, והקרקעות שנשבעו להמלוה הו"ל כהילך [ודין הילך יתבאר בסמוך בסעיף ו'], דכלל מקום שהן צדשות המלוה קאי כפי הסך המבואר בשטר, ומהו הטעם ג"כ קאלמר כשהעדים לפנינו [אבל כשאין לפנינו* לא, כמ"ש בר"ש סימן ל"ט [סק"ב] ומ"ג [סק"ל]] ומעידים שקנו בקנין סודר לפנינו, דכל קנין לנכסיה עומד והו"ל כאלו נכתב בשטר, ויש כאן שזכרנו קרקעות: י"א ויש מי שחולק, ועין מה שכתבתי כאן בהגהות ד"מ [הגהות ד"מ אות ב] ובפרישה

אצדקה פטור מהשבעה כמ"ש הטור והמחבר לקמן בסיומן רס"ו [טור סעיף כ"ט וחבר סעיף כ"ז]. והא דקאלמר "לאצדק", אין לומר משום דאלו אמר כן לאצדקה יכול לומר ידעתי מזה ודעתי היה למצוה לך הכל *ו"ל לאפוקי אם אמר אמת הזכרתי דלכו"ע ה' כמשיב אצדקה כיון דהוא הזכירו וכמ"ש בסוף סימן פ"ח ודוק, דהא כתב הטור בסיומן פ"ח סעיף י"ז כיוצא בזה חילוקים, דרואין אנו אם כמערים קדם הנמצע או לא, והו"ל לחלק ג"כ כאן בזה. אלא אורחא דמילתא נקט "לאצדק", דמסתמא המלוה או המפקיד מובע פקדונו או הלוואתו, משא"כ אצדק שמה, וכן כתבו המוס' ע"פ שיטת פירושם, אלא שלפ"ו גם בסמוך סעיף *ו' הו"ל לומר "אצדק" הלוי כו', ושם נקט לשון הטור [סעיף ט'] הלוימי כו', ועין דרישה: **סעיף ד' ב' הודאת פיו.** היינו כשמודה צמחמים שהוא מקצת תביעתו המוצע,

סימן פ"ו. ציונים ומקורות (ז) הגהת מרדכי פרק כל הנשבעין בנוסחא אחרת מפרק כל הנשבעין ח' ע"ב ד"מ ב'. (ח) כ"י מחודש סעיף ג' בשם ר"ן פרק שבעה דיניין י"ז ע"ב מדפי הר"ף. ד"מ שם. ובציוני הש"ך: מה שכתבנו כאן בסמ"ע כ"י מחודש סעיף ג' בשם הר"ן פרק שבעה דיניין, ליתא, דכ"י חולק בן משפחה, רק שכתב, עין צ"ח פרק שבעה דיניין, וכן הוא בד"מ.

גדול מהעדאת עדים הללו שאומרים שחייב לו מקצת תביעותיו, וזכמה ענינים מצינו שהעדים מחייבים אותו אף מה שאינו חייב ע"פ עצמו, כגון מודה בקנס, וגם אינו נעשה רשע על פי עצמו: י' אב"א אם כתבו שפר. פירוש, שיש שטר צד המוצע שכתבו צד בפנינו עדים "להוה" פלוני לפלוני חמשים, וה"ה אם כתבו דהשטר שפלוני "הוה" לפנינו שחייב לפלוני חמשים, דכל שטר יש בו שזכרנו קרקעות, והקרקעות שנשבעו להמלוה הו"ל כהילך [ודין הילך יתבאר בסמוך בסעיף ו'], דכלל מקום שהן צדשות המלוה קאי כפי הסך המבואר בשטר, ומהו הטעם ג"כ קאלמר כשהעדים לפנינו [אבל כשאין לפנינו* לא, כמ"ש בר"ש סימן ל"ט [סק"ב] ומ"ג [סק"ל]] ומעידים שקנו בקנין סודר לפנינו, דכל קנין לנכסיה עומד והו"ל כאלו נכתב בשטר, ויש כאן שזכרנו קרקעות: י"א ויש מי שחולק, ועין מה שכתבתי כאן בהגהות ד"מ [הגהות ד"מ אות ב] ובפרישה

גדול מהעדאת עדים הללו שאומרים שחייב לו מקצת תביעותיו, וזכמה ענינים מצינו שהעדים מחייבים אותו אף מה שאינו חייב ע"פ עצמו, כגון מודה בקנס, וגם אינו נעשה רשע על פי עצמו: י' אב"א אם כתבו שפר. פירוש, שיש שטר צד המוצע שכתבו צד בפנינו עדים "להוה" פלוני לפלוני חמשים, וה"ה אם כתבו דהשטר שפלוני "הוה" לפנינו שחייב לפלוני חמשים, דכל שטר יש בו שזכרנו קרקעות, והקרקעות שנשבעו להמלוה הו"ל כהילך [ודין הילך יתבאר בסמוך בסעיף ו'], דכלל מקום שהן צדשות המלוה קאי כפי הסך המבואר בשטר, ומהו הטעם ג"כ קאלמר כשהעדים לפנינו [אבל כשאין לפנינו* לא, כמ"ש בר"ש סימן ל"ט [סק"ב] ומ"ג [סק"ל]] ומעידים שקנו בקנין סודר לפנינו, דכל קנין לנכסיה עומד והו"ל כאלו נכתב בשטר, ויש כאן שזכרנו קרקעות: י"א ויש מי שחולק, ועין מה שכתבתי כאן בהגהות ד"מ [הגהות ד"מ אות ב] ובפרישה

באר הגולה
סעיף ד' ט. כנראה דרבי חייא צ"ח דף ג' ע"א, ומימרא דרב חסדא שם דף ה' ע"ב. הסכמת כל הגאונים ושאר פוסקים.

דשטר היה הילך, ויש מי שחולק. פלוגמיהו מילא בגירסת הגמרא דשם [ד' ע"ב] ושטר דקמורה כו', וכמ"ש רש"י שם ד"ה ה"ג ושטר כו', דודאי אין מי שחולק על זה דשטר הוא הילך, כמ"ש בגמרא שם, רק כהא' גוונא כשאין מודה בשטר פלוג. אבל ל"ע, הא בלא"ה פטור משום דהו' שזכרנו קרקעות, ואלו נשבעו כו' *ע"ג כפירוש שזכרנו קרקעות, כמ"ש שם, וכמ"ש הר"ף שם, ולקמן [סימן פ"ח] סעיף כ"ח לא מצינו כו'. ועין ש"ך [סק"ב] שכתב גם כן לחלק בין שמודה וצ"ח שכתב, וכגון דלית ליה קרקע, וז"ע:

באר היטב

כמ"ש הטור והמחבר בסיומן רס"ו. והא דנקט לאצדק, אין לומר דאלו אמר כן לאצדקה, יכול לומר ידעתי מזה ודעתי היה למצוה לך הכל, דהא כתבו הטור והמחבר בסיומן פ"ח סעיף י"ז כיוצא בזה חילוקים, דרואין אנו אם כמערים קדם הנמצע או לא, והו"ל לחלק גם כן כאן בזה. אלא אורחא דמילתא נקט, דמסתמא המלוה או המפקיד מובע פקדונו או הלוואתו, משא"כ אצדק שמה, וכ"כ המוס', אלא שלפ"ו גם בסמוך בסעיף ו' הו"ל לומר אצדק הלוי כו', ושם נקט לשון הטור הלוימי כו', עכ"ל. *א"ה, עין צ"ח [סק"ט] שכתב על דברי הסמ"ע דקמורים הם, ולא ידע מה קאלמר, והאריך שם לפרש דבריו, ע"ש. ואני צעיר לא ידעתי למה נטה מדרך הפשוט, ואין צוה ספק לדעתי הקלושה שרק מינה בסעיף ו' ט"ס הוא וי"ל בסעיף ו', וי"ל דלפי דבריו דאורחא דמילתא נקט, הו"ל למקט שם בסעיף ו' גבי לא כתבו כו', אצדק הלוי, ולא אמת הלוימי, ע"ש וק"ל: **סעיף ד' ו.** גדולה. וזכמה ענינים מצינו שהעדים מחייבים אותו אף מה שאינו חייב ע"פ עצמו, כגון מודה בקנס, וגם אינו נעשה רשע ע"פ עצמו. סמ"ע

ביאור הגר"א

סעיף ד' י. (ליקוט) כפר כו'. עין מוס' דצ"ח ה' א' ד"ה אי איתא כו', וכ"כ הרא"ש שם [פ"א סי' ד' וסי' ד'] ושאר פוסקים (ע"כ): י"א. וי"א דוקא כו'. כמ"ש שם ד' ב' הא שמים פטור כו', וכמ"ש הר"ף [ד' ע"ב מדפי הר"ף] והרא"ש שם [סי' ו'], וכמ"ש לקמן סימן פ"ח סעיף כ"ח וסעיף ל"ג: י"ב. דשטר היה הילך, ויש מי שחולק. פלוגמיהו מילא בגירסת הגמרא דשם [ד' ע"ב] ושטר דקמורה כו', וכמ"ש רש"י שם ד"ה ה"ג ושטר כו', דודאי אין מי שחולק על זה דשטר הוא הילך, כמ"ש בגמרא שם, רק כהא' גוונא כשאין מודה בשטר פלוג. אבל ל"ע, הא בלא"ה פטור משום דהו' שזכרנו קרקעות, ואלו נשבעו כו' *ע"ג כפירוש שזכרנו קרקעות, כמ"ש שם, וכמ"ש הר"ף שם, ולקמן [סימן פ"ח] סעיף כ"ח לא מצינו כו'. ועין ש"ך [סק"ב] שכתב גם כן לחלק בין שמודה וצ"ח שכתב, וכגון דלית ליה קרקע, וז"ע:

פתחי תשובה

מ"ש המגיה ואני בעניי לא ידעתי כו'. ועין בנתיבות המשפט [משה"א סק"ב] מפרש יפה דברי הש"ך בזה: **סעיף ד' ג.** שחייב לו חמשים. עין בסמ"ע ובש"ך לקמן סימן פ"ו סעיף ה' [סמ"ע סק"ד ושי"ך סק"ב], ועין בזה בתשובות פני יהושע ח"ב סי' צ' באריכות: ד. וישבע מן התורה על השאר. בגליון שו"ע דהגר"ע אגור דצ"ח, ואם טען על השאר איני יודע, ג"ל דלא אמרינן ביה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, כיון דאני מק"ו דגלגול שבועה, ובגלגול שבועה סבירא להו להרבה פוסקים דלא אמרינן מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, תשובת בשמים ראש סימן י"ז, עכ"ל. ועין בתשובת בית אפרים חלק ח"ו סימן ט' שהביא דברי בשמים ראש הג"ל, וכתב עליו דלאו מר בריה דרבינא חתים עלה ולא מהרא"ש יצאו הדברים, והאריך להוכיח שהרא"ש ז"ל [כ"מ פ"א [סק"ט]: ח. שחולק. הוא דעת הר"ן ר"ש פרק שבעה דיניין, דלא פטר הכס אלא משום שזכרנו קרקעות, משמע לכאורה, הא לאו הכי לא היה הילך, וי"מ במקום דלית ליה קרקע, ואע"ג דאין ק"ל דאף על גב דלית ליה קרקע הו"ל שטר הילך, כמ"ש בסיומן פ"ח סעיף כ"ח, היינו דוקא היכא דמודה, אבל אם אינו מודה לא שייך הילך אלא"כ יש לו קרקע, דלא פטור משום שזכרנו קרקעות, או משום דכיון שאינו יכול *לכפור הוא הקרקע הילך, כמו שפירש רש"י ר"ש פ"ק דמ"ע [ד' ע"ב ד"ה טעמא], וכן נראה עיקר לדינא. ומדברי הסמ"ע נראה שהבין דברי הר"ב דמיייר בשטר שזכרנו קרקעות, ולפנינו הראשונה הוא הילך משום שטר שזכרנו קרקעות, והסברא האחרונה חולקת בזה, וגם נראה מדבריו דשטר אין חילוק בין מודה או לא, וזה אינו, ועוד, דא"כ קשה דכאן כתב הר"ב שמי דעוה, ובר"ש סימן פ"ו כתב הר"ב, וי"א דמשכון חשיב הילך. משמע דשטר ליכא מאן דפליג. אלא ודאי דפרישית, ודוק: (יב) (א) ויש מי שחולק כו'. כתב הסמ"ע [סק"א], עין מ"ש לקמן פ"ו דנראה דהדין עם החולקים, עכ"ל. וי"ל, דר"ל

חידושי יעקב
סמ"ע סק"ה גם בסמוך סי' כו'. י"ב, צ"ל סעיף ו', וכוונתו, דשם לענין דלא טענו שניהם ספק הו"ל למינקט ג"כ בצדו כי כן הדין, אבל אי הוה הטעם דנקט אצדק משום דכדידיה ליכא מינו, ושם לאו מטעם מינו הוא, אלא שטענו שניהם ספק:

חידושי יעקב
צ"ח לעיל ר"ש סימן כ"ד [סק"א]: **סעיף ד' ו.** וישבע מן התורה. י"ב, ואם טען על השאר איני יודע, לא אמרינן ביה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, כיון דאני מק"ו דגלגול שבועה, ובגלגול שבועה סבירא להו להרבה פוסקים דלא אמרינן מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, תשובת בשמים ראש סימן י"ז, עכ"ל. ועין בתשובת בית אפרים חלק ח"ו סימן ט' שהביא דברי בשמים ראש הג"ל, וכתב עליו דלאו מר בריה דרבינא חתים עלה ולא מהרא"ש יצאו הדברים, והאריך להוכיח שהרא"ש ז"ל [כ"מ פ"א [סק"ט]: ח. שחולק. הוא דעת הר"ן ר"ש פרק שבעה דיניין, דלא פטר הכס אלא משום שזכרנו קרקעות, משמע לכאורה, הא לאו הכי לא היה הילך, וי"מ במקום דלית ליה קרקע, ואע"ג דאין ק"ל דאף על גב דלית ליה קרקע הו"ל שטר הילך, כמ"ש בסיומן פ"ח סעיף כ"ח, היינו דוקא היכא דמודה, אבל אם אינו מודה לא שייך הילך אלא"כ יש לו קרקע, דלא פטור משום שזכרנו קרקעות, או משום דכיון שאינו יכול *לכפור הוא הקרקע הילך, כמו שפירש רש"י ר"ש פ"ק דמ"ע [ד' ע"ב ד"ה טעמא], וכן נראה עיקר לדינא. ומדברי הסמ"ע נראה שהבין דברי הר"ב דמיייר בשטר שזכרנו קרקעות, ולפנינו הראשונה הוא הילך משום שטר שזכרנו קרקעות, והסברא האחרונה חולקת בזה, וגם נראה מדבריו דשטר אין חילוק בין מודה או לא, וזה אינו, ועוד, דא"כ קשה דכאן כתב הר"ב שמי דעוה, ובר"ש סימן פ"ו כתב הר"ב, וי"א דמשכון חשיב הילך. משמע דשטר ליכא מאן דפליג. אלא ודאי דפרישית, ודוק: (יב) (א) ויש מי שחולק כו'. כתב הסמ"ע [סק"א], עין מ"ש לקמן פ"ו דנראה דהדין עם החולקים, עכ"ל. וי"ל, דר"ל

מלוח הסעיות
לסמ"ע מהדורות
שע"ז, וראה
ש"ד סק"ט

מכ"י
מכ"י וכו'
במהדורות
קניסבורג,
בד"ר: 10597

תנאים
ס"ב

מכ"י וכו'
במהדורות
קניסבורג,
בד"ר: 10597

ש"ך כ"י: רק
עדים אחרים
מעידים שקנה
בפני אחרים...

מכ"י

מכ"י וכו'
במהדורות
קניסבורג,
בד"ר: 10597

פרישה [סעיף ד'] מ"ש עוד מזה: סעיף ו' (מיו) יו' יש לי בידך כנגדו
בסות ובליים. כנ" (מחודש ט"ו) וד"מ (סימן ע"ב סעיף ט"ו) כחבו, לאס
טוען ואומר שיש צידו כסות וכלים בפקדון, דאז אינו יכול לישבע נגדו
אא"כ כפר בו המוצע, אבל אם טוען נאנסו, הרי המוצע פטור בשבועה
לאורייא, והנשבע אינו יכול לישבע שיש

מן סימן פ"ז כל זה).
 בידי כלום או שטען
 סות או כלים או שאמר
 ל אתה מחלתו או נתת
 בכל פטור משבועת
 ת (בבב) ואפילו שנים
 ענין עד כדי דמיון

ה'י"א, ופי' מטען ה"א קן. ובמשנה מהר"ר אליהו בן חיים ס' כ"א השיג עליו שלא נראה כן מדברי הרמב"ם, שכתב ריש פ"א מהלכות טוען [שם], הטוען המטלטלין על חצירו וכפר בכל ואמר להד"ם, או שהודה במקנא ונתנו מיד ואמר אין לך בדי אלא זה והילך, או שאומר אמת שהיה לך אצלי אבל מחלתי לי או נחתו לי או מחרתי לך כו', בכל אלו ישבע היסד ויפטר, ע"כ. מדכחז טענת המחילה בכלל טענות המועילות בעצמם להפטר, כגון טענת משמע דטענת מחילה מועלת בפני עצמה אפילו בלא מיגו, עכ"ד. ולא ירדתי לקוף דעמו, דהא הרמב"ם נקט נמי נחת או מכרת לי, ובהה"ג פסיטא דלינו נאמן אלא במיגו, וכמו שמוכח בש"ם בכמה דוכתי, ומוסכם מכל הפוסקים לעיל סימן ע"ב [סעיף י"ח], וכמה דוכתי, וברמב"ם גופיה בפ"ט מהלכות טוען [ה"ה] ובהרבה מקומות, *דלינו נאמן לטעון נחת או מכרת לי, אלא במיגו ולהד"ם או החזרתי, אם כן על כרחך נחת לי או מוכרתי לי לא היו דומיא להחזרתי, א"כ הרמב"ם דנקט מחלתי לי או נחת לי או מכרת לי כו', משמע דמחלתי לי דומיא דנחת או מכרת לי כו'. וכן כתב בהג"ה הר"ב בהג"ה לקמן ריש סימן ע"ח דלינו נאמן לטעון מחלתי לי היכא שהוא תוך זמנו. והיינו מטעם שכתב המרדכי שם דלינו נאמן לטעון מחלתי אלא במיגו. ואע"ג דלקמן סימן פ"ב סעיף י"א יש אומרים דיכול הלוה לטעון מחלתי לי אע"ג שיש שטר ביד המלוה. היינו לענין להשיערו למלוה, כי היכי שהיה טוען פרעתי. ועיין מ"ש לקמן סימן פ"ו סוף סעיף כ"ז ס"ק (ס') [ס"ח]: (כא) ב: ואפי"ו שנים מעידים בו' נאמן בו'. במיגו דפרעתי,

באר הגולה

סעיף ד' מ. לשון הטור (סעיף ד'), וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות טוען ונטען (ד"ו ג'). ה. משובח הרשב"א (ח"א) בסימן מתקנ"ט בשם הר"ף שהשיב דלאמא בנמיגו דפרעתו, וכ"כ הרב המגיד שם בפ"ד (חסונו) דין ח'.

באר היטב

באורק: ספיץ ד' יג. בלבים. בנ"י ד"מ כתבו, דאס טוען שיש בידו כסות ובלים
בפקידן, דאז איזו יכול ליבעט נגדו אא"כ כפר צו המוצע, אכל אס טוען נאמט, הרי
המוצע פטור בשבועה לאורייתא, והאמצע איזו יכול ליבעט שיש בידו כנגדו. ועיין לעיל
סימן ע"ב סעיף י"ג בהג"ה. פת"י (סקיין ושי"ן סקיבא): ד. בתירו. וכ"ש אס טוען
פרעמט, דכל הלוואה לפרעון עומדת. ועיין לקמן סימן פ"ו סעיף ל', דאף שכבר נפטר
הביתא דיבסח או שבועה לאורייתא, אס פתס המוצע אח"כ בלא עדים וטוען שנשבע
לשקר, ה"ז נאמן במינוי דאז עיי אמר לא פתסתי, ונשבע עלי ע"כ כדי דמיו, עכ"ל
הש"מ (סקיין ושי"ן סקיבא), ובכח ש"ס (סקיין ושי"ן סקיבא), ומשם פליט טעמו י"ז בידו כנגדו

בזמן שקבע, ואח"כ נמצאו שלא היו שוין דמי ההלוואה, ורואבין תובע מעותיו היתרים, ושמעון השיב כבר לקחת ממני ריבית כמה שנים לפני ההלוואה, שקל וטרי שם כלשון הכתב די שהוקם על ענין זה ביניהם, ומסיק דכתב יד הלז לא ניתן לכתוב כדי לתבוע על ידו דמי ההלוואה, ואין הנאמנות הולך ללל על זה, רק שלא יהיה ללוה שום דין ודברים בענין המשכונות, אבל מה שהמלוה תובע שום דבר נוסף על דמי המשכונות, אינו אלא תביעה בעל הלוואה והלוה נשבע ונפטר. ושוב כתב] וז"ל, אך אני רואה זכות גמור למלוה לפי דעתי, כיון שהלוה מודה שקיבל הימנו ושהלוה לו כך וכך, רק שהוא רוצה לתפוס ולעכב בשביל לקחת ריבית שמכבר, לאו כל כמיניה למיבער נפשיה רשיעא בכהאי גוונא שכבר לקח ממנו, ולא ימנע למ"ש הרמ"א. וי"ד סימן קס"ט סעיף כ"ה דאם המלוה בא להוציא מן הלוה, נשבע ונפטר, דשם איירי שהלוה רשע שאלו המעות והלוה לא בעצמם דמי ריבית, אינו רוצה להיות רשע בנתינת ריבית בפועל אף שכבר פסק אתו, אבל לתפוס דמים אחרים בשביל נתינת ריבית מכבר, הוה לפי דבריו הוא רשע, דאף הלוה מזהיר, ולהיות נשבע על זה אין הדיעה סובלת כלל כו' [עיי' מ"ש בנחלת צבי לקמן סימן רצ"ב סעיף ז'] והסכים עמו הרב המחבר וז"ל [בס' ק']. כתב שהוא חילוק נכון ומאירי עינים, ובפרט דגם לדבריו הש"ך בי"ד שם נשאר בחימה דברי המוכה ללוה בשכרועה. [מ"ש שם בסימן ק' לתת טעם לחילוק הגני', וז"ל, והנני נותן בקדירות טעם, דודאי מלמה וערב ועדים משעת הלוואה עבירו שומא ועברו על לא תשימון עליו נשך [שמות כ"ב כ"ד], ומא"כ לזה אינו נעשה רשע, אפילו כתב בספר וחתום עד ידיהו כו', עכ"ל. הנה הוא עצמו בסוף סי' (ק"ד) [ק"ף] שם מבאש בגאון מהר"ג ממין שהוכיח מדברי המהר"י (מהר"ש) [ת"צ] דאם הלוה מופסל משעת הלוואה, וכמ"ש בקמ"ל לעיל סימן ל"ד סעיף י' ס"ק כ', לפ"ז ניטל קצת טעם לחילוק הגני']. והרב הגאון מהר"ר ישעיה גג"ל אב"ד דק"ק פראנקפורט [בשו"ת חו"י סי' ק"א] חולק עליהם, כי מהמשך דברי הרמ"א בי"ד כו' שם מבואר קאי בשטותן שכבר נתן מקדם הריבית, ואעפ"כ נשבע ונפטר, וקושטן הש"ך שם יש לתרץ, ומ"מ מסיק בנידון הנוכר באם אפשר לעשות פשר מה שוב, ע"ש עוד: ו. או נתת. עיי' באר היטב [סק"י] עד וכתב הש"ך, ומשמע דאינו נאמן לטעון יש לי בידך כנגדו או מחלתו כו' אלא במינו כו'. ועיי' בתשובות נאמר דשא סי' ס"א שכתב קאי דדבריו הש"ך בענין טענת יש לי בידך קאי על דברי השו"ע דמיייר באומר יש לי בידך כסות או כלים, אין חלק לומר דדוק בזה דמי טענה גרועה ומילתא דלא שכיחא, אבל יש לי בידך עסק משא ומתן וחשבונית שביעני הוא דבר שארשי, הוי

כִּימֹן (א' ק"ק מ') (צ"ח סע"ח) דלמִינֹה לְחַיִּיב שְׂבוּעָה לֹא אֶמְרִינֵן. וְכַאֲמֵר זֶה אֵינוֹ, דְּהֵאָּה הָסֵם (סו"ט פ"ב סע"ף ד') סָסֵק בְּנֶגְהָ דִּלֵּךְ שֵׁם זֶה נִלְמָדוֹת דְּלִינֵי יוֹכֵל לְהַשְׁבִּיעַ עַל הַפְּרִעוֹן, יוֹכֵל לְהַשְׁבִּיעַ מַחֲלֵם לִי, וְנִשְׁמַר דִּין אֵף דְּהֵיאַ עֲנֵה גְרוּמָה בְּעַמְּסָהּ, מ"מ יוֹכֵל לְהַשְׁבִּיעַ הַסּוֹבֵעַ

[יהו] או מחלל לוי. או נמח לי נמחנה. כ"כ הטור [סעיף ד']. ובפרישה [שם] כתבתי לדרבנא כתב כן, אע"ג דאין מדרך בני אדם למחול וליתן נמחנה, נאמן בהיסת, וכ"כ אס טוען פרעמי, לכל הלאה לפרעון עומדת: סעיף ח' [יהו] כן שגולתני. וה"ה אס טוענו שלקח ממנו

ריבית. ועיין ביו"ד סימן קס"ט [סעיף כ"ה] ולקמן סימן פ"ב [סעיף י'] חילוקי דינין לענין טענת ריבית, אס טוען לקחתי בהיתר, ואס טוענו קודם שנחת לו או לאחר כן, ע"ש: (כ) [כא] משיביעין אותו בוי. ואע"ג דזה חושדו נגולן, וגם העיד עליו עד אחד שגול כדמסקי, לא מפסיל בעד אחד, ואמרין דמשום ספק מלוה ישנה שיש לו עליו גול ממנו, וצאס יודע לו לאחר שיעיין בחשבונו שאינו חייב לו, יחזיר לו מה שגול מידו, ולכן רמו רבנן שבוטע עליה, דודאי לא ישבע ממסקי, דלילמא ימלא שאינו חייב לו ותהיה שבוטעו לשקר, כן כתבו הטעם תלמידי הרשב"א בהדלא [הובא בב"י מחודש י"א], וכן יתבאר טעם זה בסיומן ז"צ בדברי

הטור [סעיף ה'] והמחבר [סעיף ג'], ולא כמ"ש *צער שושן הטעם כאן [סעיף ח'] ובסיומן פ"ז סעיף א' משום דחשוד אדם אממונא ואינו חשוד אשבוטמו כו', ע"ש. שוב ראיתי צעיר שושן סימן ז"צ סעיף ג' ערצב שני הטעמים יחד, ע"ש [קש"ב], ואינו נכון צעיר. ועל כל פנים אס היתה דעת העיר שושן כאן ובסיומן פ"ז כן, לא היה לו לקחוס אלא לפרש ולכתוב "דהנחמד" על הממון דהיינו ספק ממון דוקא, אינו נחמד על השבוטע, מה שאין כן ודאי ממון, וכמו שכתב בסיומן ז"צ. וכל זה דוקא בעד אחד שאומר שגול, אבל בשני עדים אינו יכול להלל בטענה זו, וכמ"ש בסיומן ז"צ [שם], ע"ש:

[ג]. ובצ"י [מחודש י"א] הציא דברי תלמידי רשב"א מחלוקת הגדולים אס יש להשביעו כשטוען לקחת ממני ריבית, וכן הוא בחידושי ריטב"א ריש מליעא [ה'] ע"ב ד"ה אות]. והסכמת הפוסקים דיכול להשביעו כמו שנתבאר ביו"ד סוף סימן קס"ט [סעיף כ"ה בש"ך סקע"ח], ולקמן סימן פ"ב סעיף י', ועיין מ"ש שם [סק"ג]. ועיין לקמן סימן פ"ז סעיף כ"ה בהג"ה ס"ק (נ"א) [ג"ח]: סעיף ט' (כב) [כה] שהלוייתך בוי. וה"ה שגולתני, שאין חילוק בין גולה או פקדון והלאה בכל דינים אלו. ועיין לקמן סימן שס"ה [סעיף ב']:

טורי זהב

שו"ע סעיף ט'. איני יודע אם הלוייתני. דלא אמרין ברי עדיף להוציא ממון, וכן כתב הטור סימן רכ"ג [סעיף ב']:

באר הגולה

סעיף ח' פ. מרדכי ריש מליעא [ס"י רב"ט] בשם רבינו מאיר, וכ"כ תלמידי הרשב"א. מוחזקים סעיף (י') [י"א]. ע. ואע"ג שזה טוען שגול, וגם העיד עליו עד אחד, לא מפסיל בעד אחד, ואמרין משום ספק מלוה שיש לו עליו גול ממנו, ודעתו להחזיר לו אחר שיעיין בחשבונו שאינו חייב לו, ולכן רמו רבנן שבוטע עליה, דודאי לא ישבע ממסקי [סעיף ט' פ. מימרא]. סעיף ט' פ. מימרא. כ"ק דף ק"ח ע"א, וכרז נחמן ורבי יומן שם. ל. שם בפירוש רש"י [ד"ה פטור], וכ"כ הוסקפות שם [ד"ה רב], וכלישנא קמא דרז נחמן שבוטע סוף דף מ' דלרישא קאי, מנה לי בידך אין לך בדי וכו', וכ"כ הטור [סעיף ו'] ושאר פוסקים.

היכיכ ונתום ד"ה הו' כו': סעיף ט' כד. מנה כו'. כרז נחמן [עיין באה"ג אות פ'], וכמ"ש בנמוצות י"ג א': מנה לי בידך שהלוייתך או כו'. שם בגמרא [ב"ק ק"יח ע"א המובא בבאה"ג אות פ'], היכי דמי כו', אלא דקמטע ליה. ואע"ג דמסקי דלא קא חטע ליה, היינו לרז יהודה ורז הונא, וכ"כ שאין חילוקין עליו בזה: כה. ישבע היסת. דלא עדיף מחילו היה טוען טענת כרי, וכ"כ שיכול להערים. ועוד, דאוחו הטעם שאמר רז נחמן שבוטע מ' צ' חוקה, כאן שייך במכל

באר היטב

או מחלמו כו', אלא נמינו דלהד"ס או נמינו דפרעמי, וכן משמע מדברי הר"ב בסיומן ע' סוף סעיף א', וכ"כ המרדכי, ושם דעת (הרמב"ן) [הרמב"ם] כן, ודלא כמשנות מהרש"ם סי' כ"א ע"ש. ואע"ג דבסיומן פ"ב סעיף י"א יש אומרים דיכול הלוה לטעון מחלת לי אע"פ שיש שטר ביד המלוה. היינו לענין להשביע למלוה, כמו אס היה טוען פרעמי, ע"כ: פו. נאמן. נמינו דפרעמי, דהמלוה אס חזירו צעדים א"ל (פורעו צעדים, כמ"ש ריש סימן ע'. וכמז בפסקי מהר"א סי' פ"ד, דה"ה אס טוען אצ"ל חייב לי כנגדו, נאמן במיגו, אף שצטענה זו אינו יודע שמשקר ובמיגו היה מעי, אמרין שפיר מיגו כה"ג, וכ"כ בקצרה בתשובת מבי"ט (ח"ב) סי' קפ"ו, ופשוט הוא. וכן מלאמי בריב"ש סי' שז"ב, ע"ש. ועיין מ"ש סוף סימן פ"ב בדיני מיגו בלוח ו', ובסיומן (צ"ב) [צ"ג] סעיף ג'. ש"ך [סק"ג]: סעיף ח' פו. שגולתני. וה"ה אס טוענו שלקח ממנו ריבית. ועיין ביו"ד סימן קס"ט ולקמן סימן פ"ב סעיף י' ובסיומן פ"ז סעיף כ"ה בהג"ה. סמ"ע [סק"ב ושי"ך סק"ד]: יו. משיביעין. עיין לקמן סימן ז"צ סעיף ג': סעיף ט' יו. שהלוייתך. וה"ה שגולתני, שאין חילוק בין גולה או פקדון והלאה בכל דינים אלו. ועיין לקמן סימן שס"ה. ש"ך [סק"ג]:

דהמלוה אס חזירו צעדים אין נריך לפרעו צעדים, כלעיל ריש סימן ע'. וכמז בפסקי מהר"א סי' פ"ד, דה"ה אס טוען אצ"ל חייב לי כנגדו, נאמן נמינו, אע"פ שצטענה זו אינו יודע שמשקר ובמיגו היה מעי, אמרין שפיר מיגו כה"ג הונא, ומצינו ב"י [מחודש י"ד] וד"מ [סימן פ"ב סעיף י"ט], וכן כתב בקצרה בתשובת מבי"ט (ח"א) [ח"ב] סי' קפ"ו, ופשוט הוא. וכן מלאמי בריב"ש סי' שז"ב ח"ל, ואף אס היה משה מי והיה חוצעו הכוס, היה נאמן לומר מנה לי ציד אצ"ל ועל כן אני מופסו, כיון דליכא עדי פקדון ור"ה, ואע"פ שאין להאמינו כאן נמינו משום דהו"ל מיגו דמעין [לשאינו מעין], אפ"ה שצוטה מיהו מהימן, כמו שכתבו המפרשים ז"ל דבשבוטע אמרין מיגו דמעין לשאינו מעי, כדמשמע מההיא עובדא דהנהו עיזי דאכלי חושלי בנערדעא [ב"ב ל"ו ע"א], דנאמן לטעון עד כדי דמיהן נמינו דאי צעי אמר לקוחים הם צדי, ואע"ג דאי אמר לקוחים הם צדי איכא העזה והשתא ליכא העזה, אפ"ה מהימן שצוטה, די

לא אמרין מיגו דמעין לשאינו מעי, היינו למפסריה משבוטע, כי ההיא דרבה [ב"מ ג' ע"א] מפני מה אמרה תורה מקחם הטענה ישבע כו'. ובההיא דריש פרק כל הנשבעין [שבועות מ"ה ע"ב], שבוטע השומרין דחייב רחמנא היכי משכחת לה, ניהמניה מיגו דאי צעי אמר החוזמי, אבל שצוטה מהימן, וכן כתב הרמב"ן ז"ל בחידושי שבוטע שלו [בסוף המסכת] וכן הסכמת האחרונים ז"ל, ע"כ. ועיין מ"ש לקמן סוף סימן פ"ב בדיני מיגו בלוח ו', ועיין מ"ש לקמן סימן (צ"ב) [צ"ג] סעיף ג' [סק"ד]: סעיף ח' (כא) [כד] שגולתני. או גנבתני. אע"ג דלדברי החוצע חשוד הוא, משבעין ליה כיון שלא נעשה חשוד ע"פ עדים, כלקמן סימן ז"צ [סעיף ג]. ובצ"י [מחודש י"א] הציא דברי תלמידי רשב"א מחלוקת הגדולים אס יש להשביעו כשטוען לקחת ממני ריבית, וכן הוא בחידושי ריטב"א ריש מליעא [ה'] ע"ב ד"ה אות]. והסכמת הפוסקים דיכול להשביעו כמו שנתבאר ביו"ד סוף סימן קס"ט [סעיף כ"ה בש"ך סקע"ח], ולקמן סימן פ"ב סעיף י', ועיין מ"ש שם [סק"ג]. ועיין לקמן סימן פ"ז סעיף כ"ה בהג"ה ס"ק (נ"א) [ג"ח]: סעיף ט' (כב) [כה] שהלוייתך בוי. וה"ה שגולתני, שאין חילוק בין גולה או פקדון והלאה בכל דינים אלו. ועיין לקמן סימן שס"ה [סעיף ב']:

ביאור הגר"א

ע"ב] המלוה אס חזירו צעדים כו', וה"ה לטענות אלו נמינו דפרעמי: כב. ואינן יודעין כו'. דבטענות אלו אינן נאמנים אלא נמינו דפרעמי, וכמ"ש בסיומן ע"ח [סעיף א'], דלכ"כ אמאי אמרו בריש ז"צ [ה' ע"א] הקובע זמן כו', ליהמניה נמינו כו', וכמ"ש שם [סק"ב]: סעיף ח' כג. מנה כו' שגולתני כו'. דלא אמרין מיגו דחשוד אממונא, וכמ"ש ב"מ ו' א' חיישין שמה ספק כו', ואע"ג דנגולן צעדים מיפסיל שצוטה, כמ"ש שם [ה' ע"א], בלא עדים לא, כמ"ש חוס' שם [ר' ע"א] ד"ה ספק כו', והר"ה שם [פ"א סי' ט'] ע"ש, ובעובדא דנכסא דר' אבא [ב"ב ל"ד ע"א], דוקא משום שלא הכחיש את העד, דהוי מחויב שצוטה ואינו יכול לשבע, אבל אס הכחיש את העד היה נאמן שצוטה, וכ"כ אס לא היה שם אפילו עד אחד, ועיין ב"ב ל"ד א' בריב"ש [ד"ה

פתחי תשובה

לי בידך מעות היא גרועה, דאל"כ יהא נאמן לומר פרעתי בתוך זמנו במיגו ריש לי בידך מעות, וגם למה תוך זמן גובה מן היתומים, אלא על כרחך דאין חילוק, דגם בטענת יש לי בידך מעות לא מהימן בלא מיגו, לי מחלמו כו', אלא נמינו דלהד"ס או נמינו דפרעמי, וכן משמע מדברי הר"ב בסיומן ע' סוף סעיף א', וכ"כ המרדכי, ושם דעת (הרמב"ן) [הרמב"ם] כן, ודלא כמשנות מהרש"ם סי' כ"א ע"ש. ואע"ג דבסיומן פ"ב סעיף י"א יש אומרים דיכול הלוה לטעון מחלת לי אע"פ שיש שטר ביד המלוה. היינו לענין להשביע למלוה, כמו אס היה טוען פרעמי, ע"כ: פו. נאמן. נמינו דפרעמי, דהמלוה אס חזירו צעדים א"ל (פורעו צעדים, כמ"ש ריש סימן ע'. וכמז בפסקי מהר"א סי' פ"ד, דה"ה אס טוען אצ"ל חייב לי כנגדו, נאמן במיגו, אף שצטענה זו אינו יודע שמשקר ובמיגו היה מעי, אמרין שפיר מיגו כה"ג, וכ"כ בקצרה בתשובת מבי"ט (ח"ב) סי' קפ"ו, ופשוט הוא. וכן מלאמי בריב"ש סי' שז"ב, ע"ש. ועיין מ"ש סוף סימן פ"ב בדיני מיגו בלוח ו', ובסיומן (צ"ב) [צ"ג] סעיף ג'. ש"ך [סק"ג]: סעיף ח' פו. שגולתני. וה"ה אס טוענו שלקח ממנו ריבית. ועיין ביו"ד סימן קס"ט ולקמן סימן פ"ב סעיף י' ובסיומן פ"ז סעיף כ"ה בהג"ה. סמ"ע [סק"ב ושי"ך סק"ד]: יו. משיביעין. עיין לקמן סימן ז"צ סעיף ג': סעיף ט' יו. שהלוייתך. וה"ה שגולתני, שאין חילוק בין גולה או פקדון והלאה בכל דינים אלו. ועיין לקמן סימן שס"ה. ש"ך [סק"ג]:

ש"ך ב"י:
עיין לקמן
סימן פ"ז
[בסמ"ע]
(סקע"ו)
[סקע"ז ובש"ך]
שם סק"ג

(כב:) כו' לצאת ידי שמים ישלם כו'. כחצ הריב"ש סי' שצ"ג נשם הרמב"ן (ב"מ ה' ע"ב ד"ה מרקאמרין), שאם חפס המונע נעדים מפקין מיניה, שאין תפיסה מועלת כמה שאין לו זכות אלא צנא לנאת ידי שמים. ונ"ל דהא דנקט חפס נעדים, היינו משום שהמונע טוען צרי, (והוא הדין)

[אבל] נסעיף י' באומר מעמנו גולמין ואינו יודע אם החזרתי לך וכן לקמן סימן ע"ו סעיף א' ובהא גוינא דחייב לנאת ידי שמים, לא מהני תפיסה אפילו שלא נעדים, כיון שאין המונע טוען צרי, ודוק: (כג:) כו' חייב לשלם. משום דכיון דודאי חייב לו וספק אם החזיר לו, נכחא גוינא אמרינן צרי ושמא צרי עדיף. *ונראה דאפילו ספק הפרעון הוא קודם ההלואה, כגון שהיה לו פקדון צדו, ואחר שנאצד בפשיעה

ע"פ משה"א סק"ה

תומים סק"ו קצוה"ח סק"ה משה"א סק"ה

סעיף ט' (כא:) כו' לצאת ידי שמים ישלם. כיון דחזירו חצו צדרי, וולו אינו צרי שאינו חייב לו: (כב:) כו' חזר ונטען אינו יודע אם החזיר. הטור [סעיף ד'] סיים כזה, כדי להקל בנשבעתו וליפטר בשבועתו אינו יודע. ור"ל, כי שבועת אינו יודע היא קלה, שאינו נשבע בה לשקר, שאף אם הוא חייב לו, מ"מ נשבע בנאמת שהוא אינו יודע. ועוד, שאף אם המונע מציא אחר כך עדים שחייב לו זה שחצו, לא יפסל ע"י העדים, דהא העדים אינם מעידים שידע ולא שחמו, משא"כ אם נשבע שאינו חייב לו, וכמ"ס הטור והמחבר נזקק סימן פ"ו וטור סעיף מ"ו ומחבר סעיף ל', ע"ש:

(כג:) כו' שאינו יודע ופטור. פירוש, פטור מדינא ולא מיקרי טוען וחזר וטוען, כיון שגם בטענתו הראשונה היה נשבע ונפטר כל זמן שלא

נבא עדים, וכמ"ס לקמן סימן פ' [סעיף א'], אלל לנאת ידי שמים פשיטא דחייב: (כד:) כו' חייב לשלם ואין כו'. כבר נבאר סימן ע"ב [סעיף י"א,

וואם בא כב"ח לצאת ידי שמים ישלם * וואפילו אם טען תחלה טענת ברי אין לך בידו וכשחייבוהו לישבע היסת ב"ח חזר ונטען אינו יודע אם הלוייתי או אם הפקדת אצלי נשבע היסת ב"ד שאינו יודע ופטור. *מנה לי בידך שהלוייתיך או שהפקדתי בידך והלה אומר יודע אני שהלוייתי מנה או שהפקדתי אצלי ואינו יודע אם החזרתי לך אם לאו ב"ח חייב לשלם

באר הגולה

ק. מימלא דרבי (אברהם) נחייא בר אבא [ל"ר יומאן שם צ"ק. ר. טור וסעיף ד', כ"כ בעל התרומות בשער י"ב [ח"א ס"ה]. ש. המלוק בין שאין לו מונעם [לקמן סעיף י'] ליש לו מונעין, מנאוריס בהלכות הרי"ף [ב"מ מ"ד ע"ב מדפי

הרי"ף] ונפקי הרא"ש שם [פ"י סי' ל"ב], וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות טוען ונטען [ד"ן ט"ו].

ביאור הגר"א

שכן, שאין כאן חזקה נגדה שאמר שם אדרבה כו': כו'. ואפילו אם טען. דלא אמרינן אינו חזר וטוען אלא בשמחייב בטענתו הראשונה, נכחא גוינא דצ"ב לא

אמר

פתחי תשובה

ע"ש: סעיף ט' ח. לצאת ידי שמים ישלם. עיין באר היטב [סק"ט] שכתב, וכתב הריב"ש סי' שצ"ב בשם הרמב"ן שאם חפס התובע כו'. ובגליון ש"ך דהגר"ע זצ"ל נ"ב, עיין בשו"ט מקובצת פ"ק דב"מ בסוגיא דתקפו כהן בשם הרמב"ן, ומשמע שם דרין זה תלוי במחלוקת הפוסקים בכל הספיקות אי מהני תפיסת ברי, אח"כ ראיתי שכיון בזה ג"כ בספר בית מאיר לאה"ע סוף סימן קצ"ו, [וכתב שם לתמוה בזה על הש"ך שהעתיק בדברי הריב"ש בשם הרמב"ן סתם להלכה, ובאמת מהם אין ראיה, שהרי הרמב"ן הוא הראשון שחולק וסובר בכל ספיקא דדינא דתפיסה לא מהני, וכן דעת הריב"ש כמבואר בספר תקפו כהן סימן ס"ד כו', אבל לשיטת החולקין כו', ע"ש היטב] ועיין לקמן סימן שפ"ח בש"ך ס"ק (ל"א) [ל"ח] ודוק, עכ"ל. ועיין בספר גדול מרבבה מ"ש בזה, ועיין מ"ש לעיל סימן כ"ח סעיף א' ס"ק ו': ט. ואינו יודע אם החזרתי לך כו'. עיין בתשובת נ"ב תניינא [חלק

יב. ישלם. כיון דחזירו חצו צדרי, וולו אינו צרי שאינו חייב לו, כ"כ הסמ"ע [סק"ב]. וכחצ הריב"ש סי' שצ"ג נשם הרמב"ן, שאם חפס המונע נעדים מפקין מיניה, שאין תפיסה מועלת כמה שאין לו זכות אלא צנא לנאת ידי שמים. ונ"ל דהא דנקט חפס נעדים, היינו משום שהמונע טוען צרי, (והוא) [אבל] נסעיף י' באומר מעמנו גולמין ואינו יודע אם החזרתי לך, וכן נסימן ע"ו סעיף א' ובהא גוינא דחייב לנאת ידי שמים, לא מהני תפיסה אפילו שלא נעדים, כיון שאין המונע טוען צרי, ש"ך [סק"ב]: ב. ופטור. ולא מיקרי חזר וטוען, כיון שגם בטענתו הראשונה היה נשבע ונפטר כל זמן שלא נבא עדים, וכמ"ס נסימן פ', אלל לנאת ידי שמים פשיטא דחייב. סמ"ע [סק"ד]: בא. חייב. נראה דאפילו ספק הפרעון הוא קודם ההלואה, כגון שהיה לו פקדון צדו, ואחר שנאצד בפשיעה הלוה לו ונמחייב לשלם לו מלא וזכונס, והנפקד אומר יודע אני שלא היה זה רק חמשים, והנפקד דהוא הלוה אומר אינו יודע כמה היה זה ואפשר

באר היטב

חזק"ט סי' כ"ג במעשה שר' הירש תבע מר' בער שיפרע לו סך ת"ק זהובים קרן שלוה ממנו לפני כמה שנים בשוק פפד"א, וגם פירות הנושרין מהקרן על צד היתר עיסקא תובע סך מאתים זהובים, ור' בער השיב כמדומה שפרעתי לך, והא ראיה שנשחקע הדבר שנים רבות ולא תבעת מעותיך כו'. וכתב דיש לפסוק בזה שהקרן מחויב ר' בער לשלם כדים, ואין על התובע שום שבועה אפילו היסת, ועל הריבית פטור ר' בער בלי שבועה, דהא עיקר חיוב הריבית אין התובע יכול לתבוע ממנו בכדורו, שהרי ההיתר הוא עיסקא, וא"כ טענת התובע הוא שבועת השותפים שישבע אם הרי"ח במעותיו, ועל הפטור מתשלומין לית דין ולית דין, שאפילו היה טוען ר' הירש ברי לי שעסקת במשא ומתן עם סך שלי, וברי לי שהיה לך רוח, היה ר' בער פטור מתשלומין, שהרי על הריבית הוא טוען אינו יודע אם נתחייבתי לך, שאם פרע הקרן תיכף אחר שוק פפד"א, נמצא ששוב מאותו זמן והלאה לא נתחייב בריבית כלל, ועכשיו שטען אינו יודע, הרי זו טענת אינו יודע אם נתחייבתי לך, אלא שאז היה צריך לישבע שאינו יודע אם נתחייב לו, אבל כיון שר' הירש אינו יכול לטעון שודאי הרויח, א"כ טענתו היא רק שבועת שותפים, וכשם שאם היה ר' בער משיב בודאי פרעתיך תיכף ופסקה השותפות בדינו, היה פטור בלא שבועה, כמבואר בסימן צ"ג סעיף ט', כך אם משיב אינו יודע אם נשארתי שותף עמך, פטור בלא שבועה, וכל זה פשוט, עכ"ל. והנה מה שכתב הגאון הג"ל, ועל הפטור מתשלומין לית דין ולית דין, שאפילו היה טוען ר' הירש ברי לי כו', היה ר' בער פטור כו'. לכאורה צ"ע לפי דברי הש"ך כאן [סק"ט] ובסימן פ"ו ס"ק י"ב, שאם טוען חמשים להד"מ וחמשים אינו יודע אם פרעתיך, ומעתה אם טוען חמשים אינו יודע אם פרעתיך, וחמשים אינו יודע אם הלוייתי, הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, וא"כ בנידון דידן שר' הירש תובע בסך הכל ת"ש זהובים, היינו ת"ק זהובים קרן ומאתים תובע בכרי רוח, ור' בער משיב ת"ק אינו יודע אם פרעתיך, ומאתים אינו יודע אם נתחייבתי לך, הוי על המאתים מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם. ואפשר לומר דהנודע ביהודה כתב כן לשיטתו לקמן [תניינא שם] סימן ל"ח [ויבא לקמן סימן קצ"ו סעיף ו' ס"ק ח'] שנראה דעתו שם דהנחבע יכול לומר קים לי כהסמ"ע [בסימן פ"ו סק"ט] דמה שנחייב ע"פ ב"ד לא מיקרי הודאה במקצת. והגם דבנודע ביהודה שם כתב כן בענין לסמוך על הש"ך בשני ענינים, האחד שזה מיקרי מודה במקצת, והשני שגם במה דלא הוה ליה למידע אמרינן מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, ועל זה כתב שם דאין לגבש כל החומרות לחיוב הנחבע, שיכול לומר קים לי, ע"ש. ונ"ל לפי דהמעשה שם היה כך, כתב כן לרווחא דמילתא, אבל אין הכי נמי אם היה בענין דהוה ליה למידע, היה כותב כן, רצ"ע: י. חייב לשלם. עיין באר היטב [סק"ב] שכתב, נראה דאפילו ספק הפרעון הוא קודם ההלואה כו'. ועיין בתשובת ברית אברהם חלק חו"מ סי' (ר') [ד"ן

חידושי רעק"א

מ"ה: סעיף ט'. ואם בא לצאת ידי שמים. נ"ב, עיין בפרישה לקמן סימן ק"ח: ש"ך [סק"ב]. שאם חפס התובע נעדים. נ"ב, עיין בנשוא מקובצת פ"ק דב"מ בסוגיא דתקפו כהן נשם הרמב"ן [ד"ה דהא דהא] ומשמע שם דרין זה תלוי במחלוקת הפוסקים בכל הספיקות אם מהני תפיסה וצרי, אח"כ ראיתי שכיון בזה ג"כ נראה דאפילו ספק הפרעון הוא קודם ההלואה כו'. ועיין בתשובת ברית אברהם חלק חו"מ סי' (ר') [ד"ן

אמרי ברוך

מחבר סעיף ט'. ואינו יודע אם החזרתי לך. נ"ב, יעוין נמל"מ פ"ד מהלכות שאלה דין (ד') [א"י]. ש"ך סק"ו. מפקין מיניה. נ"ב, יעוין בלסיפת זקנים [שם] לנ"מ דף ל"ז ע"ב ד"ה ציוס:

גדול מרבבה

סימן עה ש"ך ס"ק כ"ו. דחייב לצאת ידי שמים לא מהני תפיסה. נעה"ג, ועיין בנכנסת הגדולה סימן כ"ח בהגהות הטור אות כ"ה מה שנכתב נשם תשובת מהר"ם מיינן [סי' ע"א]. ואולי שם מיירי בטעון צרי ומהני תפיסה, ואף בלבוש פטור בדיו אדם. אי נמי בלבוש דשם מיירי בחייב לנאת ידי שמים מלך המעשה בודאי כמו כונס עדותו, ולכן מהני תפיסה, אלל כאן חייב בדיו שמים לנאת מדי ספק, וכיון שגם להמונע ספק, אינו יכול לתפוס. זה

עיין הערות הרמ"ג

ע"ש בסמ"ע סקל"ד דל כה"ג שחזעו בודאי וגם להנצבע ודאי שהיה חייב לו, והפרעון לו ספק, שהמונע טענו בלא שזועה: (כזה) בון נאמן בשבועה. מאחר שלא הודה לו בחמילה שעדיין חייב לו. ועיין לקמן ריש סימן ע"ט [סעיף ג'] ובסימן קכ"ו בטור סעיף י"ז, ובסימן מ' [בטור] סעיף ב':

היסת אבל אם ירצה יחרים חרם סתם על כל מי שנוטל ממונו שלא כדיון.
(ב"י) ואם חזר אחר כך ואמר נוכרתי שפרעתיך ב'ואלמא בשבועה).

ציונים ומקורות (טו) מדברי פ"ק דנחמיות סי' קל"ח משערי רב אלפס שער י"ב. ד"מ ח.

תומים סק"ז
צוה"ח סק"ז

הלוה לו ונמחייב לשלם לו מלא וזוהי, והנפקד אומר יודע אני שלא היה שוה רק חמשים, והלוה אומר אני יודע כמה היה שוה ואפשר היה שזה מלא ונמלא שמועלם לא נמחייבתי לך כלום, לפי שהמלא שהלוימתי ילאו במאה של דמי הפקדון, אפ"ה חייב הלוה לשלם לו חמשים, דמ"מ הו"ל החיוב צרי והפטור ספק, ונכחאי גוונא צרי ושמה צרי עדיף. וכן משמע מסמימת דברי הפוסקים: (כזה) ב"ח ואין התובע צריך לישבע. כיון שהנמען טוען שמה, דלון נשבעים אפילו היסת על טענת שמה כלקמן סעיף י"ז: (כזה) ב"ח) ואם חזר בו נאמן

בשבועה. *ומהש"ל [ביש"ש] פרק הגזול במה"ס נ"ה כחז דדיון זה אינו אלא לשערי רב אלפס [שער י"ב] שספק באינו יודע אם פרעתיך צריך המונע

טורי זהב

עוד שם. ואין התובע צריך שבועה. אע"ג דבסימן צ"א סעיף ג' פסק רמ"א בכל מילי דהאי ידע והאי [לא ידע], נשבע האי ידיע. שאני התם

ממהדורות
קניגסברג

ביאור הגר"א

א', וממ"ס לקמן סימן פ' [סעיף א'] ע"ש: כו. ואין התובע כו'. דלון נשבעים היסת על טענת ספק, כמ"ס לקמן בסעיף י"ז: (ליקוט) ואין התובע כו'. עיין מוס' לשבועות מ"ה א' ד"ה וימנח כו' (ע"כ): כת. אבל אם כו'. כמ"ס הרי"ף ב"ק פ"ב סעיף כ"ב ע"ב מרבי הרי"ף, והוא מתקנת הגאונים על כל טענת ספק: כט. ואם חזר כו'. ואינו טוען ומחזר וטוען אע"פ שהוא מחיוב לפטור, כיון שאינו סותר טענתו הראשונה, כמ"ס לקמן סימן פ' [סעיף

באר הגולה

ת. שם [ברומבין] ושם [בטור סעיף ח'] וכ"כ בעל התרומות [שער ל"ח ח"ב ס"ד] והרשב"א בשבועה [ח"ב סי' ק"ס], והביא ראה מפרק שזועת הדיינים סוף דף מ', וממ"ס הרב המגיד שם [פ"א מסועין] דין ז'. ת. * כיון שהנמען טוען שמה, דלון נשבעים אפילו היסת על טענת שמה, כלקמן סעיף י"ז. שפתי כהן [סק"כ"ח]. א. טור [ושם] כן כחז בעל התרומות שם, והרשב"א בשבועה [הובא בב"י סעיף ח'].

באר היטב

היה שוה מלא ונמלא שמועלם לא נמחייבתי לך כלום, לפי שהמלא שהלוימתי ילאו במאה של דמי הפקדון, אפ"ה חייב הלוה לשלם לו חמשים, דמ"מ הו"ל החיוב צרי והפטור ספק, ונכחאי צרי ושמה צרי עדיף. וכן משמע מסמימת דברי הפוסקים. ש"ך [סק"כ"ח]: כב. היסת. [אע"ג דבסימן קכ"ו סעיף ג' פסק רמ"א בכל מילי דהאי ידע והאי לא ידע, נשבע האי ידיע. שאני התם שהאחד הולא נכחתי אחר סך, נאמן נשבעים כמה הולא, ועיין לקמן סימן ע"ט, ובטור סימן קכ"ו סעיף י"ז, עכ"ל ה"ט"ז]: ב. נאמן.

פתחי תשובה באריכות. ומה שכתב הבאר היטב כגון שהיה לו פקדון בידו כו', עד ובכה"ג ברי ושמה ברי עדיף כו'. ומשמע, הא אם הנפקד דהוא המלוה ג"כ טוען שמה, לא היה נוטל. ובספר קצוה"ח [סק"ה] כתב, ולי נראה דאפילו המלוה ג"כ מסופק חייב הלוה כו'. ובנתיבות המשפט נמשה"א [סק"ה] חולק עליו ע"ש [שכתב על דברי הקצוה"ח, ולפע"ד דליתא, דכיון שהלוה טוען יש לי בידך עושה זאת לפרעון, ואינו בכלל זה גובה וזה גובה כו'. ולכאורה צ"ע מדברי עצמו לעיל סימן ג"ט [משנה"א סק"א] הבאתיו שם ס"ק ג', שהסכים שם לסברת הקצוה"ח דמה שטוען הלוה יש לי בידך נחשב כתביעה אחרת מהלוה למלוה. אך באמת לא קשה מידי, דשאני התם דיש ביד המלוה שטר מקום, ולכן התם אפילו כשהלוה טוען ברי יש לי בידך, דינא הכי, משא"כ הכא. ובספר משוכב נתיבות השיב עליו וכתב, ולא דק, דשם בקצוה"ח מבואר בטוב טעם, דכיון דיש לי בידך כנגדו אינו נאמן אלא במיגו דפרעתי [כמ"ס בש"ך ס"ק כ"ב] כו', וכאן דטוען שמה אינה טענה כיון דאין לו מיגו, ולא הוי אלא כטוען שמה נתיבותי לך דפטור, והלוה דהוא ודאי חייב צריך לשלם, וזה פשוט וברור, עכ"ל. גם בתשובת ושב הכהן סימן ס"ז דעתו כדעת הקצוה"ח הנ"ל, וגדולה מזו, דאפילו כשהלוה משיב בכרי יש לי בידך כנגדו, והמלוה טוען איני יודע, צריך הלוה לשלם למלוה חובו, רק שבע המלוה שאינו יודע אם חייב להלוה מכבר, ע"ש שבאה השאלה בנידון כיצא בו, אודות ראובן שתבע לשמעון שחייב לו כך וכך שלוח ממנו, והשיב שמעון אמת שאני חייב לך כדברך שליחתי ממך, אבל זה זמן מה שהיה לי עסק עמך והיה חשבון בינינו, ועכשיו ראיתי בחשבוני, וכמדומה שטעיתי בחשבוני ואיני יודע אולי נשאת חייב לי כך וכך כמו שליחתי ממך אחר זה, וראובן אומר כבר היה חשבון בינינו על הכל והייתי מסולק ממך, ומה שאתה אומר שטעיתי, איני יודע, כי איני זוכר כלל החשבון. והאריך שם בדין המבואר בשו"ע לעיל סימן ג"ט מלוה שהוציא שט"ח מקום וטוען הלוה שהוא פרוע, והמלוה אומר איני יודע, אינו גובה בו, וכתב להוכיח דהיינו דוקא אם הלוה טוען שפרע לו שטור והמלוה אומר איני יודע אם הוא פרוע, אבל אם הלוה אומר שהמלוה חייב לו ממקום אחר קודם שלוח ממנו בשטור זה, והמלוה אומר איני יודע מחוב ההוא, צריך הלוה לשלם להמלוה שטור, והמלוה נשבע כדיון איני יודע אם נתיבותי, ואם הלוה טוען שמה, אפילו שבעה אין צריך המלוה לישבע. ואחר זה כתב, ולפ"ז ה"ה בנידון דידן, אפילו אם התביעה שתובע ראובן לשמעון היא בעל פה, נמי דינא הכי, כיון ששמעון מודה שהוא חייב לראובן חוב זה, אלא שטוען שחייב לו ראובן ממקום אחר, וראובן טוען איני יודע, שנשבע ראובן שאינו יודע, ושמעון צריך לשלם לראובן חובו, דכיון ששמעון מודה לראובן שחייב לו, אין חילוק בין אם הוא בשטר או בע"פ, ואם שמעון טוען שאינו יודע אם חייב לו ראובן או לא, כמו בנידון דידן שאומר כמדומה לו שנשאר לו ראובן חייב מחשבונו, אין צריך ראובן אפילו לישבע, כדיון כל טענת ספק, ואע"ג שגם ראובן טוען שאינו יודע אם נשאר חייב לו, אפילו הכי שטור ראובן, ולא מיבעיא אם ראובן טוען שאינו יודע כלל אם היה חייב לו שדינו כנ"ל, אלא אפילו שהיה חייב לו בודאי, רק שטוען שהיה לו חשבון עמו ונסתלקו זה מזה, ועל מה שטוען שמעון שטעה בחשבונו, טוען ראובן שאינו יודע מזה הטעות, נמי דינא הכי, שאם שמעון טוען ברי, צריך ראובן לישבע שאינו יודע מזה הטעות ופטור, ולא הוה כאינו יודע אם פרעתיך, אלא כמו איני יודע אם נתיבותי לך, ולכן אם שמעון טוען כמדומה לי ואיני יודע בבירור, גם לישבע אין צריך ראובן, ודין זה כתב הרשב"א להדיא גבי הני גינאי פ"ק דגיטין [י"ד ע"א], והביאו הש"ך בסימן קכ"ו ס"ק ס"ט [בבאר היטב שם סק"ג] כו', עכ"ד, ע"ש. [ועיין עוד בס"י פ"ד שם [בשו"ת ושב כהן], ויובא קצת לקמן סעיף כ"ה ס"ק כ"ז]. ולע"ד לא זכיתי להבין מה דחידש לן הגאון ז"ל דאפילו בחוב בעל פה והלוה משיב בכרי יש לי בידך כנגדו, והמלוה טוען איני יודע מחוב ההוא, צריך הלוה לשלם חובו והמלוה ישבע שאינו יודע, דלכאורה הוא תמוה מאד, הרי מבואר בשו"ע לעיל סעיף ז' דאם הלוה משיב יש לי בידך כנגדו, אפילו אם המלוה מכחישו בכרי, פטור הלוה מלשלם חובו, רק שישבע היסת, ואי"כ איך יעלה על הדעת דאם גם המלוה מסופק וטוען איני יודע, יצטרך הלוה לשלם. ומה שכתב דכיון ששמעון מודה אין חילוק בין אם הוא בשטר או בעל פה כו', זה אינו, דודאי יש חילוק רב, דבשטר אפילו אם משיב בכרי יש לי בידך אינו יכול לפטור עצמו, כמ"ס בקצוה"ח סימן ג"ט [סק"ה], כיון דטענת יש לי בידך מצד עצמו לאו טענה היא אלא כלל אי"כ יש לי מיגו דפרעתי, ובשטר לא שייך מיגו דפרעתי כו', משא"כ בחוב בעל פה דנאמן במיגו דפרעתי, ולכן אפילו אם נחשוב חוב ההוא שטוען הלוה כתביעה אחרת לגמרי, מ"מ הדין שהלוה יכול לעכב חוב זה בשביל תביעתו שתובע בכרי, רק שנשבע היסת. אמנם היכא שהלוה משיב שהוא אינו יודע בכירור אם המלוה חייב לו כנגדו, בזה הנכון עמו וכמו שכתב הקצוה"ח הנ"ל, וצ"ע. ועיין בתומים לקמן ס"ק כ"ב שכתב בשם הרב"ז [בתשובה [ח"ד] סימן ס"ט דאפילו באינו יודע אם פרעתיך, במקום דלא הוה ליה למידע, פטור, וכן מורים דברי הרב בעל משנה למלך פ"ד מהלכות שאלה ופקדון [ה"א] ופי"א מהלכות מכירה [ה"ט"ז], ע"ש, והוא ז"ל הביא כמה ראיות לחיוב אפילו בלא הו"ל למידע, ומסיק דדין זה במחלוקת שנויה בין הקדמונים ז"ל [ואי"כ יכול לומר קים לך]. ובנתיבות המשפט [משנה"א סק"ה] דחה ראיותיו, ומסיק דלינא דאני יודע אם פרעתיך במקום דלא הו"ל למידע פטור, אם לא שחטרון הידיעה נולד מחמת הפשיעה של בע"ד, כמו גבי חנוני ופועלים בסימן צ"א [סעיף א'] כו', ע"ש. ועיין בספר בית מאיר לאה"ע סימן קע"ח סעיף ט"ו מענין זה, ע"ש היטב: יא. נאמן בשבועה. עיין באר היטב [סק"ה]. ועיין בספר בית מאיר סימן קע"ח

חידושי רעק"א

סעיף ט' בהג"ה. נאמן בשבועה. כ"ה מדברי הרשב"א בשבועה חלם [ח"ב] סי' (ב) [ג] נראה דחולק על זה, ואפילו היכא דהיה צריך שנגדו [לישבע], ע"ש:

לישבע, א"כ לא היו ממש כחור וטוען, שהרי עדיין לא נחמדין לו דלילמא לא ישבע, אבל לפי מאי דק"ל דטוטל בלא שבעה, אינו חוזר וטוען כלל, אף שזה אינו קרוי חוזר וטוען ממש, שהרי בתחילה היה נסמפק אס פרע או לא ואח"כ נזכר, מ"מ מאחר דדינו לשלם בלא שבעה, אין לך חוזר וטוען גדול מזה, עכ"ל. ועיין לקמן סימן

ע"ט סעיף ט' ומ"ש שם [סק"כ]:

סעיף ו' (ב"ב) (ד) א"א תבעו בו ואיני יודע אם החזרתי דף פטור.

* ואפילו אם הלה משיב לו אחר כך דבר לי שלא פרעת לי מעולם אף שאין אני יודע מהלואה, פטור. כן משמע

מסמימת דברי הפוסקים שלא חילקו בזה, וכן יש להוכיח מן הס"ס פרק הגזול במר"א [ב"ק ק"ח ע"א], דל"כ לא היו נר"ץ להוציא לישנא דחייב מפשוטו, אלא הו"ל לאוקמי בכהאי גוונא, ע"ש. אבל שבעה היסמ נראה דחייב [ועיין מ"ש לקמן סעיף י"ז [סק"ח]]

ותומים סק"ח
משה"א סק"ח
ש"ד ב"ב
עיין לקמן
סימן רכ"ב
סעיף ב'

אוצר החכמה

אורים
סק"ח

י' א"לא תבעו אדם אלא מעצמו אמר לחבירו הלוייתי או הפקדת אצלי או גולתיך ואיני יודע אם החזרתי לך פטור ואם בא לצאת ידי שמים חייב לשלם * אבל אם אמר איני יודע אם הלוייתי או אם הפקדת אצלי או אם גולתיך הואיל ובלא תביעת אדם אמר כן פטור אף לצאת ידי שמים.

יא' אמר ליה חייב אני לך מנה ^{כ"ז} והלה אומר ודאי לי שאינך חייב (ל') כלום פטור ^{כ"ב} אף על פי שיודע בודאי שהוא חייב ^{כ"ח} דהוי כאילו מחל לו.

צינונים ומקורות (ח) טור ס"י בשם מהר"מ מרוננבורג דפוס פראג סי' קל"ה, דפוס קרימונה סי' י', דפוס ליוורנו סי' ק"ו, ש"ג.

בשם תשובה מצי"ע. ולא דמי דללקמן סימן פ"ח סעיף ל"ב, דהתם כיון שטוען דבר שפרעמין אינו ליה מיגו, והוי משיב אצידה, משא"כ הכא שטוען אינו יודע, וגם בלאו הכי שדימי נרגא בזה דלקמן סימן פ"ח סעיף ל"ב, ע"ש [סק"ח] ודוק: סעיף י"א (ב"ב) דא' והלה אומר ודאי די ב', אבל אם לא אמר לשון ודאי, לא, ומטעם שיתבאר, עכ"ל סמ"ע [סק"ח]. * ולפעד"נ דלשון ודאי בטור [סעיף י'] ומחבר הוא לאו דוקא [ובמרדכי [ב"ב סי' תקצ"ז] יש לפרש לשון ודאי, שהצ"ד יודעים בו שזדאלי אמר לו שאינו חייב לו], וכן מוכח מהר"א שנתשובה מהר"מ דפוס פראג סי' קל"ה, והוצא בהר"א [ב"ב פ"ח סי' מ'] ומרדכי פרק יש נוחלין [שם] ובתשובה הרמב"ן [במייחסות] סי' קי"ז דלאו אהנוא את בו [ב"ב קל"ה ע"א], וכן משמע עוד ממ"ש המרדכי אחר תשובה מהר"מ ח"ל, ור"א ממי שטענו חטים והודה לו בשעורים פטור [ב"ק ל"ה ע"ב], ופירש"י [שם ד"ה פטור] שמחל לו שעורים מדלא טענו אלא חטים, עכ"ל. וגם בסוף דברי מהר"מ במרדכי שם כמובן, אלא ודאי מה שאמר אינך חייב לי מחל לו בלבד שלם, ולא כחז לשון ודאי. וגם בהר"א שם פרק יש נוחלין [וכן בדברי מהר"מ שנתשובה הרמב"ן סי' קי"ז] לא הזכיר בתחילה דברי מהר"מ לשון ודאי, משמע דאין קפידא בזה, וכן משמע בתשובה הר"צ סי' ל"ג דף פ"ב ע"א וע"ב, ע"ש [קשי"ב]: (כ"ה) (ב) אע"פ שיודע בודאי שהוא חייב ד' בו. נראה דר"ל דאפילו בזה לאת ידי שמים פטור בו. ב"ח [סעיף י'] * וע"ש. וכן משמע ממ"ש אף על פי שיודע דזדאלי בו, וכ"כ מהרש"ל [ביש"ש] פרק הגזול במר"א סי' נ"ה: (כ"ב) (ג) דהוי כאילו בוח"ל ד' בו. בטור מסיים בזה, ולא

טורי זהב

נפרע אם לא, הרי בזה פטור אף לצאת ידי שמים, כמ"ש סעיף י"ח טענו שניהם ספק: שו"ע סעיף י"א. ודאי לי שאינך חייב לי. הסמ"ע [סק"ח] כתב דאי לא אמר לשון ודאי, לא הוה הדין כן. ואחר העיין לא נראה כן, דהא מקור הדין זה ממרדכי פרק יש נוחלין [ב"ב סי' תקצ"ז] בשם מהר"מ, שנלמד מההיא דאמרין בגמרא [שם קל"ה ע"א] לאו אחי את, ועוד שכתב

שהאחד הוציא ברשות חבירו איזה סך, נאמן בשבועה כמה הוציא, עיין לקמן סימן ע"ט [סעיף א'], ובטור סימן קכ"ו סעיף י"ז: שו"ע סעיף י'. לא תבעו אדם בו ואיני יודע אם החזרתי. ג"ל דזה מייירי אף אם שכנגדו טוען אח"כ ברי לי שלא החזרתי לי, מ"מ הואיל ועיקר הודאתו של זה הייה ע"י עצמו, פטור, דאי לא תימא הכי אלא גם השני הוא מסופק אם

ביאור הגר"א

א', ור"א מפ"ב דתמונות (כ' ב') צעזעל דרב אשי עם רב כהנא, שאינו נקרא חוזר ומגיד: (ליקוט) ואם חזר בו. ב"ב קע"ה א' מ"ט אדטורי מידה, וע"ש במוס' [ד"ה חזר] (ע"כ): סעיף י' ל. לא תבעו בו אבל בו. מסקנא דגמרא שם [ב"ק המובא בבאה"ג אות ב'] לעולם בו, ואע"ג שהוא אצידה דרב הוצא ורב יהודה, בזה אינו חולק ר' יוחנן, ואמרין שם איתמר נמי אמר ר' חיאל בר אבא א"ר יוחנן בו: סעיף י"א לא. א"ל חייב בו. ב"ב קל"ה א' אלא דקא אמרי בו, אימא סיפא בו, וע"ש ברה"ש [פ"ח סי' מ'],

פתחי תשובה

סעיף ט"ו שכתב, דאף לדעת הרמ"א, מ"מ מסתבר דהיינו דוקא כל זמן שלא הגיע לשמתא על טירובו לשלם, ע"ש: סעיף י' יב. אם החזרתי. עיין באר היטב [סק"ח] עד וכן יש להוכיח מהש"ס פרק הגזול בתרא בו.

מאחר שלא הודה לו בתחילה שעדיין חייב לו, כ"כ הסמ"ע [סק"ח]. והש"ך [סק"ח] כתב בשם מהרש"ל, דדין זה אינו אלא לשערי רב אלפס שפקק בלתי יודע אם פרעמין לר"ך המובע לישבע, א"כ לא היו ממש כחור וטוען, שהרי עדיין לא נחמדין לו דלילמא לא ישבע, אבל למאי דק"ל דטוטל בלא שבעה, אף שזה אינו קרוי חוזר וטוען ממש, שהרי משיב לו אחר כך דבר לי מעולם אף שאינו יודע מהלואה, פטור. כן משמע מסמימת דברי הפוסקים שלא חילקו בזה, וכן יש להוכיח מהש"ס פרק הגזול במר"א. אבל שבעה היסמ נראה דחייב, ולא דמי לסימן פ"ח סעיף ל"ב, דהתם כיון שטוען דבר שפרעמין אינו ליה מיגו, והוי משיב אצידה, משא"כ הכא שטוען אינו יודע, ועיין מ"ש שם עוד מזה, עכ"ל הש"ך [סק"ח]. [וכ"כ הט"ו, ע"ש]: סעיף י"א בה. ודאי. כתב הסמ"ע [סק"ח], אבל אם לא אמר לשון ודאי, לא. והש"ך [סק"ח] כתב דנ"ל לשון ודאי הוא לאו דוקא, וכן משמע במרדכי שכתב ו"ל, ור"א ממי שטענו חטים והודה לו בשעורים פטור, ופירש"י שמחל לו שעורים מדלא טענו אלא חטים, ע"כ. וכן משמע בתשובה הר"צ סי' ל"ג ע"ש, עכ"ל. [גם הט"ו] הסכים לדעת הש"ך ודלא בהסמ"ע, ע"ש: בו. מחל. כתב הסמ"ע [סק"ח], דמדברי הטור נלמד דאף אם חוזר המובע ואמר טעיתי בתשובתי מחילה, ועמה דקדקתי ומנאמי שנסארת חייב לי, לא מהימנין ליה, דהו"ל כאילו מחל אדם לחבירו בפירוש מה שחייב לו, ולא יכול לחזור בו. והב"ח חולק עליו. ובתשובה מהר"מ בטור ובאשרי נראה לכאורה

אמרי ברוך

שגם הכא מייירי ב"ב, ו"ע: סמ"ע סק"ח. דכיון שאמר לו אני חייב לך, נ"ב, ז"ע, דא"כ גבי טענו חטים והודה לו בשעורים, יהיה צד המובע לומר לא וזכרתי מן השעורים על כן לא תבעתי עליה, ועמה ממך דברך שמת על לבי וזכרתי שמגיע לי גם השעורים, ואף אם גם עמה אינו עולה בזכרוננו, יהיה צדו לחבירו בשעורים עפ"י הודאת המובע, שהרי זה לא

ש"ך סק"ל. וראיה ממי שטענו חטים בו. נ"ב, לכאורה יש מקום לומר שאינו טענו חטים שמיירי בטענו ב"ב, ומלמא כתבו ב"ב גם השעורים, הוי כדאלי מחילה, אבל כך דהנא דמסתמא מייירי שלא ב"ב, שהרי השני לא נחשור לתבוע ממנו, בכה"ג אם לא השיב דזדאלי אינו חייב לי, איכא למימר דלא דק בתשובתי ואח"כ מוכר. אבל באורים ס"ק כ"ט נראה שהיין